

ТРИЗБУК · REVUE HEBDOMADAIRE · TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 45 (201) рік вид. V. 10 листопаду 1929 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr)

Париж, неділя, 10 листопаду 1929 року.

За шведами черга на німців. Недавно облетіла світом була : вістка про те, щ з України втікли,подавшися до рідного краю, давні колоністи-шведи. А оце тепер газети подають звістки про Одисею німців-колоністів. Вони тисячами зриваються з старих насиджених гнізд, кидають усе на призволяще і рушають у світи з однією метою — вирватися з совітського пекла.

Ще з другої половини XVIII віку оселилися вони на Україні та над Волгою; давно вже обжилися на нових місцях,глибоко пустили коріння в чужу землю, що стала їм за рідну, міцно прив'язалися до свого господарства й пишалися його здобутками. Та не витримали:жертвують усім, аби тільки втікти. Статечні, хазяйновиті, вони заплатили високою культурою новій батьківщині за притулок.

Та саме по цих заможніх елементах села, таких споріднених з нашими «куркульськими»,найдошкульніше б'є большевицька система «державного» господарства, — система нагніту, визиску та руїни.

Терпець увірався нарешті твердим і витриманим німцям. Дарма, що совітська політика потурання національним меншостям ніби-то все робила, щоб придбати їхні симпатії: засновано низку районів, мали вони навіть свою республіку в совітському союзі. Та пишно розмальовані вивіски не могли заступити страшної сути, від якої страждали живі люде, життєві їх інтереси.

Минулого разу нам уже доводилося спинятися над цією облудною політикою совітів що-до національних меншостей, викриваючи її нещирість і неправду. І от життя дає новий доказ її облудности: ісход шведів з України та німців взагалі з союзу совітського про це наявно перед усім світом свідчить.

Та має цей факт ще й друге значіння.

Останніми часами в большевицькій пресі говориться багато про економічне відновлення країни, про грандіозне перебудування всього господарського життя на совітський штиб. Виконання цих планів потребуватиме сили чужоземного капіталу, вимагатиме багато досвідчених фахівців та кваліфікованих робітників з-за кордону, і їх усіми засобами намагаються привабити до себе совіти.

Разом з тим певні політичні кола в де-яких європейських державах не кидають спроб відновити та зміцнити економічні зносини з совітами, покладаючи саме на це великі надії, що-до оживлення свого промислу та здобуття втрачених через велику війну й революцію ринків. Одних, як Німеччину, штовхає до цієї експанзії на схід та несприятлива для неї кон'юнктура політична, що утворилася в наслідок програної війни і тяжко відбивається на всьому її життю; другі — в своїх заходах, як от робітниче правительство Англії, виходять з своїх теоретичних міркувань та партійних поглядів.

І саме оцим надіям безпідставним великий ісход німців із СССР завдає сильного удару.

Не можна, звісно, припускати, що недоля тисяч земляків зможе відвернути одразу Німеччину від її політики що-до совітів. Так само наївно було б думати, що навіть такий масовий ісход, такий гострий протест проти того нелюдського укладу життя, який завели большевики на підлеглих їм просторах, могли б вплинути на Макдональдів чи Гендерсонів.

Але, безперечно, тисячі нових збігців з совітського пекла, як-що їм пощастить дістатися до рідного краю, ці нові жертви нелюдського режиму, які на власному досвіді зазнали усіх його страхіть, не можуть не заграти певної ролі в ознайомленню Європи з справжнім обличчям московських володарів. Над їх долею має спинитися громадська думка їхньої країни і всієї Європи, звичайно тих шарів громадянства, що дивляться на справи тверезо.

Адже нема глухіших од тих, хто не хоче чути, і сліпіших за тих, хто не хоче бачити.

Остаточна мета комуністичного інтернаціоналу — світовий комунізм.*)

Що — до усупільнення засобів споживання, то це теж належить до тих утопій, які програма подає нам лише у вигляді чарівної казки майбутнього. Лише «в разі воєнної інтервенції капіталістів і заборчої контрреволюційної війни проти диктатури пролетаріату, господарський провід повинен виходити насамперед із інтересів оборони пролетарської диктатури; при цьому може виникнути потреба воєнно-комуністичної політики («воєнний комунізм»), що є не що інше, як організація раціонального споживання за системи посиленого натиску на капіталістичні групи... Ця політика «воєнного комунізму»,... знаходячи своє історичне уґрунтування, проте не може бути розглядувана, як система «нормальної» господарської політики». Цей абзац, вставлений до програми, очевидно, для того, щоби заднім числом виправдати те божевілля, що творилось в б. Росії на перших початках совітської влади і що кинуло країну на край прирви абсолютного зубожіння, голоду, вимирання.

Критикуючи комуністичну програму, ми не повинні ні на хвилину забувати про ті методи, які рекомендують большевики для здійснення нового соціально-господарського устрою. Найголовніший і найрадикальніший метод — це славнозвісна класова боротьба пролетаріату проти буржуазії. Вже в попередній своїй статті ми вказували, що класова боротьба в сучасному суспільстві має зовсім інший зміст і характер, ніж то уявляють собі комуністи. Ті протиріччя, що не до переборення, які існують бупім-то між двома шарами суспільства, існують більш в яуві, ніж в дійсності. Але гасло класової боротьби має свою небезпеку; воно дуже привабливе; воно відразу показує «ворога», як причину всіх нещаст і бідувань; воно запалює в серцях ненавист і озлоблення. Але тут от основна, страшна хиба комуністичної ідеології. В тяжких умовах боротьби за існування, людина по-за волею шукає причини цих тяжких умов, що випали на його долю. З великою легкістю вона цю причину уособлює, представляючи її в образі інших людей, яким доля судила краще життя. Це є зрозумілим, але незрозуміле і недопустиме наукове уґрунтування провини тих, кого доля зробила «буржуями», і награвляти на них тих, хто завдяки цій самій долі не посідає нічого.

Нерівномірний розподіл багатства — це складний історично-господарчий процес, обумовлений цілим комплексом складних обставин, серед яких свобідна воля людська грає дуже підрядну ролю. І ідеологія, що проповідує матеріалістичне розуміння історії, що цю ролю людської волі ставить в цілковиту залежність від економічних передумов, така ідеологія протирічить сама собі, коли вбачає в «буржуазії» єдиного винувника страждань людських і коли рекомендує своїм прибічникам «вважати її своїми послідовними ворогами, з якими треба боротися як найнещадніше». Духом ненависти, руйні, злоби віє од цілої комуністичної програми. На цьому не можна побудувати новий соціальної устрій. Такий настрої в умах і серцях можна привести лише до війни всіх проти всіх, а в умовах вічної війни не можливе господарче будівництво.

Під час переходового періоду — диктатури пролетаріату — програма допускає співіснування двох стихій — двох секторів народнього господарства: соціалістичного (усупільненого) і приватнього. «Наявність значної кількості дрібних виробничих одиниць (в першу чергу селянських господарств, господарств фермерів, ремісників, дрібних крамарів і т. и.)... робить необхідним у тій чи іншій мірі збереження — на первісних ступінях розвитку — ринкових форм господарського зв'язку, грошової системи і т. и. Але за час диктатури пролетаріату роля усупільненого сектору має збільшуватися за рахунок сектору приватнього. Для

*) Див. «Тризуб» ч. 44.

цього повинно використати весь державний і господарчий апарат, всі ті «командні висоти» в господарстві, що мають перейти до рук держави. Це і має привести «до постійного витіснення залишків приватного капіталу, а також нових капіталістичних паростків і в місті і на селі (велике селянство, глтайство), що виникають разом з розвитком господарства простих товаровиробників в умовах більш чи менш вільного торгу і ринкових взаємин».

Що це означає?

Це означає хрестовий похід проти приватного збогачення, приватного нагромадження багатства. Це означає вічно урівнюючий, нівелюючий процес, ставку на найбідніших, на жебраків. Це означає, що людині з енергією, ініціативою і здібностями усі шляхи заказані, щоб поліпшити свій добробут, щоби забезпечити себе і свою родину. Це означає, що вбивається рішуче кожний імпульс до праці, до піднесення. Все одне — зрівняють, уріжуть — надмірними податками, утисками, позбавленням прав і т. и. Це означає, що нації закриваються шляхи до збогачення, — бо багатство нації — це є в першу чергу багатство її окремих одиниць, людей.

Відомий німецький соціал-демократ Едуард Бернштейн, що перший піддав рушучій критиці тезу Маркса про процес пролетаризації, сказав: «чим багатше суспільство, тим легше і вірніше здійснення соціалізму». Те, що проповідують комуністи, і те, що вони роблять на терені б. Росії, прямо протилежне тому твердженню. Але це не значить, що вони цим торують шлях до соціалізму згідно рецепту Маркса. Маркс казав лише, що до пролетаризації має з одного боку і нагромадженню багатств в руках невеликої групи капіталістів — з другого ведуть умови капіталізму самого.

Наслідки ми вже бачимо — знову кинуті в голод мільйони селянської людности на Україні. Дуже сумнівно, щоби подібні міри могли прихилити до комуністичних експериментів от-тих простих товаровиробників, що залишаються в значній кількості приватними власниками, творять приватно-господарський сектор.

Така остаточна мета комунізму — неясна утопія, що може вабити, як казка, але не може бути нам за керуюче правило нашої поведінки, коли ми маємо до діла з таким складним і таким жорстоко реальним явищем, яким є сучасний господарчий лад. Такі шляхи до здійснення цієї мети — примус, насильство, зuboжіння.

До «раю божого» на землі людину тягнуть на прив'язі, примушують його «віддати маєток свій і роздати», але не за-для високої моралі християнської, а за-для того ж самого маєтку в царстві комунізму. При чому той майбутній маєток — ще колись буде, він представляється як неясна мрія а на сьогодні — віддавай плоди своїх усиль, енергії, заощаджень — ad majorem komunizmu gloriam. Бо крім купки сьогоднішніх диктаторів на цьому обміні ніхто не виграє — ті, що мали чи набули, втрачають, у них взагалі пропадає охота щось набувати. Але і ті, що не мали нічого, залишаються такими ж. При загальній бідності неможливо збільшити їхню долю в національному багатстві.

Це не значить, що сучасний господарський устрій є ідеальним, що він не потребує направи, що можна з ним задовольнитися. Ні, ми свідомі того, що не все є досконалим і що перш за все кидається в очі — нерівномірний розподіл багатств і велика кількість тих, кому доля судила і тяжку працю і вбоге безвідрадне існування. Суспільство зобов'язане стремити до усунення цього зла, але іншими методами, ніж це пропонують комуністи. Методи ці діятимуть, може, повільніше, але вірніше. Мусимо насамперед усвідомити собі два положення — економічні взаємовідношення між людьми змінюються в наслідок довгого процесу; відразу зробити переворот в них не є в силах людства. Це перше. Друге — лише тоді можна реально і тривало поліпшити матеріальний добробут мільйонів незабезпечених, коли для цього будуть передумови — в зрості цілого матеріального багатства нації, людства. Тому ми повинні сприяти всьому, що збільшує зріст націо-

нального багатства. Тому, знаючи, що одним із важливіших русійських двигунів людства на цьому шляху є приватна ініціатива і підприємність, ми не повинні ставити їй перешкоди до непоборення. Ми повинні і зараз, в умовах сучасних, ослаблювати вплив нерівномірного розподілу багатств. І для цього в наших руках є могутні засоби — ці засоби має використати держава для відповідної інтервенції в господарчі взаємовідносини. Відповідна податкова система має доставити державі засоби, щоби переводити політику забезпечення тих, хто немає нічого. Відповідні ж податки повинні урізувати надмірне нагромадження багатств в одних руках, коли воно має своїм походженням не працю і здібності, а спекуляцію, збіг кон'юнктурних обставин, соціальні умови.

Разом зі зростом національного багатства держава повинна підносити рівень матеріального добробуту цілого суспільства, слідкувати за тим, щоби благами поступу могли користуватися в рівній мірі всі верстви населення, щоби рівнобіжно зі зростом багатства виявлявся і більш справедливий розподіл цього багатства. Абсолютної справедливості досягнути не можна, її не дала сама природа. Наше ж завдання, як сказав Клемансо: «вносити трохи більше справедливості в цей світ».

У комуністів, як ми казали, дуже своєманітна мораль. Але навіть з погляду цієї «моралі» їхня програма не витримує критики. Троцький каже: «ми вважаємо, що не можна брехати масі, обдурювати її відносно цілей і методів її власної боротьби».

Програма комуністів і є такою брехнею і обдурюванням робітничих мас.

Є. Гловінський.

Останні зустрічі з Є. Х. Чикаленком.

Тримаючися тієї думки, що кожна навіть дрібна риса видатної людини повинна бути збережена, захована, я вважаю своїм обов'язком зафіксувати на папері ті моменти з життя Євгена Харламповича Чикаленка, переживання яких я була свідком, щоби можна було потім скласти для наших нащадків цільний образ такої людини і дати новим поколінням зразковий приклад старого громадського діяча.

За життя свого на Україні я не часто стрічалася з Є. Х., здебільшого на з'їздах «Тупу», які відбувалися в Києві і куди нас делегували громади «Тупу» тих повітових міст Київщини, по яких ми з моїм чоловіком І. Мірним жили до 1909 р. Звичайні збори тієї громади «Тупу», до якої ми належали по переїзді до Києва, завжди відбувалися у нас, в нашій помешканні; але головою нашої громади мало не на протязі всього нашого перебування в Києві була Л. О. Яновська, відома українська письменниця, і через неї наша громада і зносилася з централею «Тупу», яка збиралася завжди у Є. Х. Чикаленка.

Не зважаючи на нечасті персональні зносини, для нас, як і взагалі мало не для всіх українських кол, ім'я Є. Х. було оточено ореолом такого авторитета й пошани, як мало яке з імен наших видатних діячів.

На еміграції ми чули багато про бідкування Є. Х. у Відні; знали, як він, колись володарь великих земельних багатств на Україні, збирав на опал свого убогого помешкання соснові шишки по лісах Австрії.

За побуту нашого в Берліні ми мали приємність, ще перед надруку-

ванням його спогадів, перечитати їх в переписаних на машинці копіях. Отримали ми ці цінні спогади для перечитання від Ганни Євгенівни Чикаленко-Келлер, дочки Є. Х., яка, передаючи їх, додала, що батько був би вдячним, коли б мій чоловік, перечитуючи спогади, зробив би сво і зауваження що-до мови, а також і що-до змісту, що той з великою охотою й зробив. Особливо намагався він зм'якшити де-які вирази й факти в характеристиці родини Грінченків, з чим врешті погодився й Є. Х.

Після довгої перерви особисто побачилися ми з Є. Х. у році 1925, коли Є. Х. переїхав з Австрії до Чехословаччини і завітав до нас у Добржиховиці. Хоча був він тоді назвчч веселим і своїми влучними дотепами смішив усіх нас в приймній бесіді за столом, доводячи жартома, що йому «ледве чи є 53 роки» (мав тоді 63 р.), але в розмові більш інтимній казав, як тяжко йому тепер живеться, що тепер лише він пізнав, наскільки приємніш і легче комусь давати, ніж у когось прохати. Казав також, що не хоче більш на світі жити, що переїхав до Чехословаччини лише для того, щоб не залишити своєї дружини (другої) Юлії Миколаївни самотньою у Відні, а доручити її опіці українців на випадок його смерті.

Дуже бідував під той час Є. Х., хоча при других умовах життя, при других людях, з якими мав ділові стосунки, такий талановитий мемуарист, як він був, що зробив своїми спогадами великий вклад до української літератури, не тільки міг би не бідувати, але до кінця життя свого добре жити на той гонорар, що припадав би йому за спогади. Але ж Є. Х. був письменник український, а хто ж чув, щоб хто з українських письменників розкошував на свої письменницькі заробітки.

Вступивши до Української Господарської Академії в Подебрадах, працюючи там, як голова термінологічної комісії, Є. Х. іноді навідувався до Праги і завжди робив на всіх нас вражіння людини цілком здорової.

І раптом на весні 1928 р. пройшла серед еміграції звістка, що Є. Х. разом з своєю дружиною лежить хорий в Vseobecne nemocnice в Празі Дружина Є. Х. Юлія Миколаївна ще перше в р. 1927 захворіла була в Подебрадах і була привезена до Праги до тієї клініки. Мало вона тяжку хворобу печінки, наслідком якої було загальне розлиття жовчи. Крім фізичних страждань ця хвороба викликала страшне пригнічення її психики, і вона, вся схудла, зжовкла, лежучи в самоті в клініці, жалілася при моїх відвідинах її на свою долю і все прагнула повернутися до Є. Х. до Подебрад. Вона дійсно невдовзі була туди й повернулася, трохи поправившись. Але тепер вони захворіли вже обоє. Я зачала знову відвідувати їх. Спершу Ю. М. в клініці настільки покращало, що вона почала навіть виходити з своєї палати й сдівдувати чоловіка. Але швидко її здоров'я остільки знов погіршало, що вже не завжди при одвідинах з нею можна було й побалакати, бо вона все або спала, або була цілком непритомною. Євгену Харламповичу було теж погано. Йому знов зроблено було операцію, і стан здоров'я його був дуже серйозний. Коли одного разу мій чоловік при відвідинах сказав Є. Х. що тепер після операції все буде добре і він хутко поправиться, Є. Х. неспокійно закрутив голову: «І не поправляюся, і не хочу; досить уже

нажився, і не кажіть мені; усе в мене болить». Очевидно, дуже страждав Є. Х., дуже намучився, бо це було зовсім несхоже на бадьорого, життєздатного, терплячого Є. Х.

До Праги були викликані його діти: п. Левко Чикаленко та пані Ганна Чикаленко-Келер. Наша зустріч з Ганною Євгеновною відбулася після 4-хлітньої розлуки і ми мали одна одній багато чого сказати: і про нашу працю в інтернаціональних жіночих колах, і про справи серед еміграційного жіноцтва, але ділова розмова не йшла і все переходила на одне й те саме: на хворобу Є. Х. Хоча йому під той час вже трохи поліпшало, Ганна Євг. дуже турбувалася, од'їздючи, прохала мене як-найчастіше одвідувати батька її, писати їй про стан його здоров'я. Вона хотіла забрати батька до себе в Женеву, але Є. Х. одмовлявся, бо не хотів лишати свою дружину Ю. М.: одну на клініці. Але більш за все Г. Є. турбувалася, щоб Є. Х. не довідався про смерть свого сина Петруся. Перед своїм приїздом до Праги вона отримала звістку з України, що заарештований на весні в Києві Петрусь Чикаленко був висланий до Соловків, але по дорозі в Курській в'язниці помер. Така звістка при тяжкому стані здоров'я Є. Х. після операції могла б вбити його.

Коли по від'їзді дітей Є. Х-ча я знов стала ходити до нього, він, знаючи, що я також відвідую його дружину Ю. М., завжди починав наші розмови з запитання про здоров'я Ю. М. Як завжди перш за все думав про інших. Отже, я мусіла робити так: йшла спершу на ту клініку, де лежала Ю. М., іноді розшукуючи її по палатах клініки, бо її кілька разів переносили до іншої палати, коли крім цирозу печінки у неї прикидалася ще бешиха, розповідала їй про Є. Х, а потім йшла на другий двір клініки, де в хірургичному відділі проф. Шлофера лежав оперований Є. Х. Там я йому оповідала, розуміється в змягчених тонах, про стан здоров'я Ю. М., казала, що вона здебільшого дримає або спить. «Хай спить, менш страждатиме», казав Є. Х., Одного разу сусідка Ю. М. в клінічній палаті сказала мені (сама Ю. М. спала), що зараз тут був «пан манжел, проф. Чикаленко». Стурбувавшись, що він сам виходить, поспішила я до нього в хірургичну клініку. Але й там його не знайшла: він з великим трудом вертався з відвідин своєї дружини і так помалу шкандибав по-під стінами клінічних будівель, що я по дорозі його й не помітила.

Нарешті Є. Х-чу так покращало, що йому було дозволено повернутися до Подебрад. Взяти з собою Ю. М. не можна було, бо вона вже й до пам'яті не приходила. А незабаром після цього сталося й те, що було неминуче: 10 листопаду померла Ю. М. і 13 листопаду українська еміграція поховала її на Ольшанському кладовищі в Празі. Після цього дочка Є. Х. почала настоювати на його переїзді до Женеви, боячися його самотності в Подебрадах. Але Є. Х. відмовлявся, бо, казав, в зимку однаково там нема куди на прохідку ходити. А от на весні він поїде і буде робити великі прогулки по горах. Але мені він якось казав, що хотів би жити у дітей тільки, як гість на короткий час. А взагалі жити на старість у дітей вважав небажаним, бо це могло б зіпсувати відносини. Такого погляду тримався Є. Х., як мені здавалося, тільки

через надзвичайну любов до своїх дітей. Для нього самого було б добре жити коло своєї улюбленої доньки. Але думка про те, що цим він міг би обтяжити своє дитя, примушувала його краще на самоті в Подебрадах перебувати, ніж їхати до Женеви. І тут, як і звичайно, він думав перш за все за інших, а потім вже за себе.

Так минула зима й настала весна 1929 р. Раптом в кінці квітня знов звістка — Є. Х. знов в клініці і знов йому зроблено операцію. Знов відчиняю двері до палати ч. 162 і знов бачу ці прекрасні великі очі, що з таким зацікавленням дивляться на кожного, хто входить до палати. Біля Є. Х-ча я застала Д. Дорошенка, О. Бочковського, потім О. Я. Шульгина. Мабуть з усіх хворих в палаті у Є. Х. було найбільш одвідувачів. Але серед них не було вже, через від'їзд з Праги, проф. В. Білнова, якого в минулому році можна було завжди спіткати коло Є. Х. і який, було видно, з братерською ніжністю виконував усі доручення Є. Х. Цю службу тепер ніс О. Бочковський, про якого Є. Х. казав, що це — «мій Біднов». І на цей раз хворий випадав зовсім добре, і здавалося, що всі ці тяжкі операції, коли Є. Х-чу розрізували живіт і вирізували частину кишок, помітно відбиваються на ньому лише в кількох перших по операції днях. А далі здоровий степовий організм перемагав, відновлявся і наш Є. Х. знов розцвітав, його очі поблискували молодим вогнем, а бистра думка будувала нові плани роботи на будуче.

На наші Великодні свята (стар. стилю) 5-го травня мій чоловік, що також відвідував Є. Х. відвіз йому маленький традиційний папушничок і крашанки, бо Є. Х-чу, не зважаючи на те, що він хворів на шлунок, дозволялося лікарем їсти все, що він схоче. Є. Х. вже сидів на ослончику у дворі, був в дуже доброму настрою і оповів чоловікові кілька характерних випадків з життя наших, перебуваючих тепер на еміграції, дітячів.

Одного разу Є. Х. повідомив мене, що в сусідній палаті знов лежить хворий А. Маршинський (відомий український громадянин, лектор Укр. Педагогічного Інституту), стан здоров'я якого знов погіршав, і йому робитимуть операцію. Оповів також, що лікарь заборонив покласти Маршинського біля Чикаленка, бо вони так багато балакатимуть один з одним, що цим можуть пошкодити своєму здоров'ю. Дуже жалів Є. Х. Мар-го, мовляв, Ми-й мав п'ятеро дітей, але всі то повмірали, то на війні були забиті, і нарешті останню дочку М-й поховав на еміграції в Празі; а тепер має помірати в цілковитій самотині. «Я його потішав, казав, що коли не залишилося у нього жадного з рідних дітей, за те він має багато духовних дітей, яких на своєму віку поробив українцями і на яких може впливати й нині з катедри в Педагогічному Інституті. Але й сам знаю, що це марне потішення».

Одного разу, прийшовши до палати, я побачила порожнє ліжко Є. Х. Злякалася, думала, знов якусь нову операцію йому робиться. Аж ні — навпаки, він вже почав виходити на двір і сидів під той час у садку. Почав мені оповідати про свою дочку — це була улюблена тема наших розмов: йому було приємно оповідати, а мені приємно слухати все те добре, що він згадував про Ганну Євгеновну. «Нею я більш за всіх

задоволений, вона на своїй дорозі. Я з неї робив українську громадянку з 6-ти років. З 6-років примушував виступати перед людьми, декламувати українські вірші. По кільки років тримав її закордоном, і вона вивчила чужі мови і чуже життя. А це для нас, українців, дуже потрібно, бо цього у нас так мало».

Одного разу застала Є.Х-ча в садку в дуже жвавій і бадьорій балаці з О. Бочковським, про якусь важливу працю. При цьому Є. Х. бадьоро зауважив мені: «Знаєте, ще на 10 років праці спереду. Отже, ще не маю права вмірати». Останній раз я бачила Є.Х. в садку в дуже смутному настрою. «Вчора прочитав в «Тризубі» статтю про Каїнове діло, цілу ніч не спав, і зараз ця звістка не виходить мені з голови. Я переконуюся, що такі люде, що своїми руками можуть руйнувати національну справу, лише тому, що не вони цю справу полагодили, можуть бути тільки в українській нації». — «Ні, Є. Х., таких людей утворює не українська нація, а ті ненормальні умовини, в яких опинилися українці на еміграції», — зауважила я. «Помиляєтеся, це властивість української нації, і не тільки української інтелігенції, а й українського простого народу, який я добре знаю». А далі ще з більшим смутком Є. Х. оповів мені про загибель у в'язниці його сина Петруся. Як не ховали цю звістку від Є.Х. вона якось дійшла до нього і дуже прикро на на нього вплинула. «Треба буде взяти сюди з України старшого сина Петрусєвого, щоб там він чого доброго не зробився большевиком». На прикінці бесіди Є. Х. оповів мені, що тижня за два лікар обіцяє його випустити і він рішуче їде «до Галі в Женєву», куди вже й візу має. З чоловіком моім Є. Х. навіть зовсім уже й попрощався був. «Побачимося, казав, вже аж в осєни. Я думав, що вже зовсім видужав, аж лікарі кажуть, що в осєни мушу ще сюди знов приїхати».

Але через кільки день після цих відвідин я застала Є. Х. знов у ліжку. Знову все повернулося, знов нудить, знов кишки непрохідні. «Це вже мабуть початок мого кінця. Я вже написав Галі до Женєви, що приїзд одклав надалі, а щоб вона не турбувалася, написав, що для переїзду до Женєви треба мати ще дозвіл міністра хліборобства». В цих словах Є. Х. весь виявився. Йому було зле, він говорив про свій кінець. Але першою його турботою було не те, щоб викликати дочку до себе, щоб біля нього була близька йому людина, яка б полегшила йому своєю присутністю великі страждання. Ні, першим бажанням його було заспокоїти свою «Галю в Женєві», щоб вона не турбувалася, що він чомусь знов не їде. Через усі його розмови червоною ниткою проходила думка, щоб ніхто для нього не турбувавсь, щоб нікого не обтяжувати своєю особою. І тільки іноді виривалася з уст його фраза: «За що мене так б'є доля? Я як той Іов многострадальний за щось терплю». І наїть тоді, коли він вже чекав свого близького кінця, в останній раз мого побачення з ним, він мені казав: «Хочете написати Галі до Женєви? Добре, напишіть, але коли будете писати про останню операцію, то напишіть, що я себе добре почуваю, краще, як минулого літа, коли Галя була тут». «А може дозволите викликати її до Праги», запитала я. «Ні, не треба, вона й своїх турбот має багато. Це нічого, що мені зле, а от найгірше за все це те, що Івашка заарештовано». Я вже

знала про це і вже стримала з Женеві бід Г. Є. прохання вжити всіх заходів, щоб ця сумна звістка про арешт в Києві наймолодшого сина Є. Х. не дійшла до нього. Але звістка якось дійшла і, видно було, цілком пригнітила Є. Х-ча. Я почала його потішати й заспокоювати, що, мовляв, Івашка вже не в перше заарештовано, і досі все добре миналося. Минеться й тепер. Але Є. Х. ніби аж розгнівався за це на мене. «Вам, як бачу, головне, щоб я був здоровий, а що-до мого сина, то Вам це не так важливо. А мені це найголовніше».

Це було моє останнє побачення з Є. Х.--чем. Хоч я бачила, що стан його здоров'я погіршав, що він дуже змінився на обличчі і його великі очі стали ще більші, а в них світілося таке глибоке страждання, але думати, що це вже в останнє я з ним розмовляла, я ніяк не могла. Свіжа думка, нічим непритьмарена свідомість, а головне, ці турботи про других, а не про себе, чого звичайно не виявляють ті, що вже на Божій дорозі, це все, можна сказати, приспало увагу нашу, його одвідувачів. І я, наприклад, певна була, що хоч стан його тяжкий, але ж є ще багато часу, щоб викликати до Праги, в разі потреби, його дітей, щоб встановити чергу біля нього, щоб не залишати його самотнім в останній хвилі його життя. Крім того була певна, тверда думка, що це ж ніхто інший, як Є.Х. Чикаленко, велетенський організм, який переборов вже чи не 13 операцій. Чому ж би йому і цієї останньої операції не перебороти. Коротко кажучи, думка про його швидкий кінець була від мене дуже далеко. Було якесь передчуття, але якесь підсвідоме: не хотілося розлучатися з Є. Х. і, не зважаючи на те, що сестра -жалібниця мене попередила вже, що час побачення закінчився, я все стояла біля Є. Х., а він взявши мою руку, все тулив її до грудей. На другий день я не відвідала Є. Х. , а коли в п'ятницю 21 червня я прийшла до клініки, ліжко Є. Х. було порожнє, і сестра-німкеня сказала мені: «Um 6 Uhr gestern gestorben».

3. Міраа.

Вражіння зо Львова.

Колись за давніх часів ми — наддніпрянці — з певного роду пошаною, навіть з побожністю звикли говорити про столицю нашого П'ємонту і тому не диво, що мене особливо вразило те, що довелося почути і побачити під час мого побуту там у жовтні місяці.

Само собою зрозуміло, що не Львів «вразив» мене, а діяльність нашого «проводу нації», відомих «діячів», що утворили нездорову болотяну атмосферу.

Прибувши до Львова і зайшовши до одної з найповажніших установ, я здивав знайомого галичанина, в якого й запитав про новини політичного життя, надії, наміри. Мій знайомий, якось всупереч своєму звичаєві, почав обережено розпитувати, як мені подобаються твори Черкасенка, чи читав останнє число «Нових Шляхів» і т. и. Лише після того, як він упевнився, що я нічого спільного з ними не маю, сказав мені: «ну, вибачайте, тепер усякі «націоналісти» бувають, то ж треба бути обережним. Голова нашої установи те ж такий націоналіст, що задніми дверима ходить до московського консульату, а втратити посаду легше, ніж знайти».

Я просив його поінформувати мене про все, як слід і довідався наступуюче

Вже більше року московський совітський консул п. Лапчинський веде жваву працю. В першу чергу ведеться похід проти «Літературно-Наукового Вістника», який одинокий на західних землях рішуче викриває залаштунковий бік усіх московських «добродійств» для України, займає незалежне становище і є «сіллю в оці» окупантам. Пробували його купити, пробували де-які особи підкупити редакторів, — не вишло! Тоді заклали нового «грубого» журналу, якому існування забезпечили заінтересовані «закордонні чинники» (як делікатно висловилося «Діло», де-які з редакторів і співробітників котрого пішли за добрі гроші «співробітничати» в цьому совітському підприємстві). Крушельницький, О. Рудницький, Федорців, Черкасенко і інші почали видавати цей «орган», що мав для «буржуазно настроєних» верств суспільства грати під вмілою рукою московського органіста чудові арії про багатство і могутність нової Росії і всіх її «самостійних колоній», яким не має вже чого бажати.

Природно, що до цієї «компанії» пристав ширій прихильник всякої Росії — В. Панейко, а далі імена видавців, приклад і гроші — зробили своє. «Зголосилися» і К. Гриневичева і Гнатишан і навіть претедент у поети — А. Коломиєць. Це на полі «літератури».

На полі науки — не ліпше. Москалі пригорнули п. Кирила Студинського — голову Наук. Т-ва ім. Шевченка; пам'ятають усі видрукувані ним листи в «Ділі», приблизно з рік тому, зв'язані з кампанією проти акад. С. Ефремова та інших. І. Свенціцький і ряд інших прихильників «всесоюзної» в'язниці доповнюють лави учених москвофілів.

Червонці і симпатичні орієнтації «на матірній пень» ширять своє деморалізацію з надзвичайною енергією, і тому окупанти («дипломатичні» представники, міністри чи «комісари») заховуються з такою нахабністю, з якою можна заховуватися серед наймитів та льокаїв.

Так, напр., на відчиті п. Скрипника (те ж «наукова» сила), влаштованому Науковим Т-вом ім. Шевченка заходами п. п. Студинського, Свенціцького і К-о, п. Скрипник дозволив собі прилюдно назвати українські війська «зграями бандитів!» Характерно, що запротестували лише п. п. Донцов і Стахів (націоналіст і радикал), більшість же членів «проводу нації» вважала слова п. комісара Скрипника за «дрібницю», на яку лише «неуживчиві Донцов та Стахів» звернули увагу. «Діло» звичайно про цей інцидент чемно промовчало, хоча сам п. Скрипник, повернувшись до Харькова, вважав потрібним, перебрехавши, всеж сказати про це в пресі.

На Освітньому конгресі, організованому Львівською «Просвітою», не менше нахабно поводитися не лише п. Лапчинський (московський консул у Львові), а навіть і звичайний радник консульату п. Петренко. Голова зборів вітав урочисто п. Лапчинського і «представників з Радянської України» (хоча московська влада не пустила на конгрес нікого!).

Поводилися на конгресі представники Москви, як у себе вдома; галицькі діячі дійшли до того, що навіть подавав один з них пальто «панові консулові», вітали, частували, бігали в буфеті довкола стола, де сидів «пан консул», — в той час, як на Великій Ураїні арештовувано Ефремова, Чехівського та інших, і велику кількість молоді!

На конгресі (до речі слід зауважити не організованому, доклади робили вражіння випадкових) лише один чоловік виступив проти окупантів і їхніх прихвостнів.

Така атмосфера льокаїства і продажности впливає шкідливо навіть на визначніших емігрантів і мене ряд осіб запевняв, що вже третя частина роману Дудка (друга частина «Квіти і кров») має прихильне до комуністів забарвлення. Дивно вражає, що редакція календаря «Дніпро», на 1930 рік (умивши руки словами, «редакція за оглошення не відповідає»), вмістила оповістки з закликом давати передплату на «Нові Шляхи» та на ліво сільробівський орган «Сяйво». Не сумніваємо, що «Сяйво» не вмістить оповістки календаря «Дніпро».

Це все з різними подробицями я чув не лише від того знайомого, що мені розповів це перший, а від багатьох інших осіб.

Преса галицька про все це мовчить, лише «Новий Час» вмістив про це досить загальну передовицю п. Паліїва під заголовком «Багно».

Правда, гумористичний часопис «Зиз» присвятив дві числі належному висвітленню моральної якості цілого ряду «діячів» та «провідників», однак саме становище далеко поважніше, і один «Зиз» не зарадить лихові.

Від'їздив я зо Львова з тяжким настроєм: гроші Москви і підлість «землячків», які так, як і «во дні оні» за «цинкові гудзики» та «шмат гнилої ковбаси» згодні навіть матір продати, робили своє.

Центр культурного і економічного життя почав гнити й розкладатися, мовчання преси («Діла», «Неділі», «Громадського Голосу») показують лише поважність хвороби, яка опанувала вже цілим рядом органів і коли навіть звістки про останні арешти не витверезили хоча тих, що з наївності пішли разом із запроданцями, то П'ємонт кінчить властиво самогубством і хіба лише молоді сили, під керівництвом небагатьох старших, одиниць, врятуються від долі, яка судилася Содому і Гоморі.

I. M.

Свіжі могили.

На православному цвинтарі в Любліні виросли три нові могили.

30 червня б. р. помер в Белжичях підполковник армії УНР бл. пам. Микола Семенович Зємбіцький. Стараннями місцевого відділу УЦК тіл, покійного перевезено до Любліну і тут урочисто поховано. Покійний молодим прапорщиком розпочав свою військову кар'єру в російській армії. В 1917 році вступив він в ряди української армії і залишався в ній весь час. В особі покійного українська армія втратила досвідченого і бойового старшину, який загинув у цвіті літ.

19 липня б. р. в одному з місцевих шпиталів на 32 році життя вмер від сухот підхорунжий армії УНР бл. пам. Марко Мазєпа.

Похорон відбувся 22 липня. Катафалок з труною небіжчика геть чисто вкрито було квітами. Окрім приятелів, знайомих і козацтва, за труною йшла досить поважна кількість місцевого робітництва, представників легіоністів та стрільців. За труною несено багато вінків, а між ними від Люблінського відділу УЦК, від жіноцтва, від робітників і т. и. На двох жовто-блакитніх подушках несено козацтвом бойові відзнаки покійного. Почесну охорону складали стрільці-лицарі залізного хреста.

28 серпня с. р. трагічною смертю помер поручник херсонської дивізії армії УНР — бл. п. Володимир Петрович Озол.

Похорон його відбувся рівно ж при величезному скупченню місцевого населення. В жалібному поході перед труною несли вінки, а за труною йшла гонорова чота підстаршин, лицарі залізного хреста, родина, приятелі і знайомі покійного та їхало біля 50 авт і до 40 автобусів з цілої Любельщини.

Покійний в останні часи був шофером і згинув під автотранспортом під час його ремонту. Осиротив він дружину і троє малих дітей.

Вічна їм пам'ять, цим трьом патріотам українським, що смерть знайшли на чужині. Най буде легкою їм чужа земля! Молодими і сильними виходили вони з рідних селищ і ставали під знамена своєї армії. Десять років боротьби і еміграційної неволі зламали їхні фізичні сили, але вмерли вони, будучи борцями, і вмираючи на чужині, не вратили ні віри, ні чести, ні шляху до визволення батьківщини.

Вічна їм пам'ять!

I. Л.

З життя й політики.

— Стан хлібозаготівель. — На засівному фронті. — Утруднення із зібраним хлібом. — Викривлення непевних елементів.

Центральним пунктом, коло якого концентрується увага совітських чинників в осени, це є питання хлібозаготівель. Особливого значіння ця справа набрала цей рік в зв'язку з тою продовольчою кризою, яка вже більше року, як набрала цілком катастрофічного характеру.

Ми уже підкреслювали в попередніх оглядах ті воїстину героїчні засоби, до яких вдається тепер совітська влада для того, щоб здобути од селян хліб. Ми уже зазначили, що в переведенню хлібозаготівель цілком і вповні поновлені методи часів військового комунізму. Треба одмити, що в загальному врешті всі ці способи хлібозаготівель дають для совітській владі результати значно кращі, ніж можна того було сподіватися в зв'язку з фактами зросту опору селянства, які подає весь час совітська преса. Правда, совітська преса увесь час твердить, що цифри хлібозаготівель, особливо що-до харчових культур, не вистачаючі. Правда, весь час подає вона поодинокі факти, в яких виявляється опір селянства(куркулів, по совітській термінології) проти хлібозаготівлі. Але разом з тим абсолютні цифри хлібозаготівель, особливо, коли взяти до уваги ті величезні норми, які призначено для України, по суті річей треба признати для совітської влади не такими вже несприятливими. Наркомторг УССР Вейцер одзначає в розмові з співробітниками РАТАУ, що на 1 жовтня на Україні виконано близько коло 60 відс. річного плану по всім культурам («Ком». ч. 238 з 15. X). За першу половину жовтня місячний план хлібозаготівель виконано на 61,1 відс. («Ком». ч. 241 з 18. X). Є звістки, що в де-яких районах і округах вже тепер виконано річний план хлібозаготівель, до них належить Білгородська (на 15. X — 103 відс. річного плану), Уманська (на 15. X. — 104 відс. річного плану харчових культур) («Ком». ч. 242 з 19. X), Одеська, Сталінська («Ком». ч. 242 з 19. X). Не зважаючи на виконання плану, хлібозаготівлі по цих округах проте тривають далі.

Це рівняючи сприятливі результати хлібозаготівель, розуміється, не означають, що у селянства з'явилося бажання здавати хліб совітським органам. Не могло воно з'явитися вже по тій простій причині, що при все поступаючому зниженню курсу совітського карбованця та ціна на хліб, яку платять совітська влада, є просто смішною.

Даних про зниження курсу совітських грошей совітська преса не публікує й відповідні цифри в совітській літературі можна знайти дуже рідко. Знаходимо, наприклад, в одній совітській публікації відомості, що курс золотої монети в 10 карб. з 1925-26 р. до 1927-28 р. зріс на приватному ринкові з 10- 10,5 карб. до 18-23 карб. («До питання про приватний капітал на Україні». Видання ЦСУ УССР Харків. 1929). Коли навіть припустити цілком неможливий факт, що курс совітських грошей за останній рік не знизився, то й тоді виходить, що селянин за свій хліб одержує лише половину в твердій валюті того, що йому платять в совітських грошевих знаках. Скрізь, де натиск на селянство менший, де місцеві совітські органи, по термінології совітської преси, виявляють недбалість, там цифри хлібозаготівель значно отстають. Але енергія і зусилля, які розвиває совітська влада для викачування од селян хліба дуже великі. При сучасних обставинах по всім даним боротьба з хлібозаготівлями можлива лише в формі активних організованих виступів селянства проти совітської влади. Але час для них очевидно ще не прийшов.

Коли тактика пасивного опору, саботажу і партизанських виступів в обсягу хлібозаготівель дає при сучасній ситуації, рівняючи, незначні результати, є дані для того, щоб твердити, що вона дасть значно більші результати що-до розмірів посівної площі. З часів військового комунізму ми

же знаємо приклади, коли селянство реагувало в цей спосіб на політику овітської влади. Здається, що ця реакція повториться й тепер. Нормальному перебігові засіву озими цей рік на совітській Україні перешкодили кліматичні умови; завдяки тому, що початок осені був засушливий, початок сівби дуже спізнився. Не звернули належної уваги на засівну кампанію й совітські чинники, зайняті викачуванням хліба. В результаті цього наркомзєм УССР О. Шліхтер в другій половині вересня, коли вже значна частина періоду сівби була упущена, констатує в «Комуністі» (ч. 220 з 24, IX), що «всі ми, вся радянська і партійна суспільність та перш за все земельні органи України ще не опанували осінньої засівної кампанії». Наслідком всього цього є низька звісток про те, що з осінньою сівбою не все стоїть, як слід. По «орієнтовним», отже з певністю приблизшеним відомостям на 13 жовтня план осінньої сівби виконано в Україні лише на 70 відс., при чому в степу тільки на 55 відс. планової площі, а на лісо-степових округах, які дають незначні хлібні лишки, на 85 відс. («Ком». ч. 238 з 15. X). По відомостям на 15. X план осінньої сівби виконано на 74 відс., при чому пшениці засіяно 57,8 відс. плану, а жита — 81 відс. Найгірше стоїть справа в степу, який дає найбільше хлібних лишків: в Запорізький окрузі план виконано на 15. X. на 30, 1 відс., Артемівська округа засіяла лише 25,4 відс. планової площі, а Луганська — 33,6 відс. На Херсонщині на 10. X засіяно лише 42,7 відс. плану, на Миколаївщині план на 10. X. виконано на 46 відс. («Ком». ч. 242 з 19. X). Ці цифри в останні дні сівби можуть збільшитися. Але в кожному разі значний недосів все таки буде мати місце. В зв'язку з сучасною політикою що-до хлібозаготівель селянство очевидно змагається перейти знову до обмеження посівів продовольчою нормою, хоче зночу перейти лише до харчових культур, занехавши продукцію для продажу. Совітська влада з цими настроями селянства бореться. Але боротьба тут значно трудніша, ніж в області хлібозаготівель, де, маючи в своєму розпорядженні адміністративний апарат, не так трудно забрати силою приховане збіжжя. Становище ще більше ускладнюється тим, що господарські результати вже й біжучого с. г. року не такі вже сприятливі. Певний недосів вже мав місце й торік. Цієї делікатної справи обережно торкається на пленумі ЦКК КПБУ Майоров, який констатує, що «в галузі сільського господарства і зокрема в піднесенню врожайності через низку об'єктивних причин ми не виконали планових передбачень. Також ми маємо не досить сприятливий стан в тваринництві». («Ком. ч. 241 з 18. X).

Коли совітській владі за допомогою репресивних заходів вдається досягнути певного ефекту в обсягу хлібозаготівель, то це не означає, що зібраний хліб дойде до споживача й зменшить гостроту продовольчої кризи по містах. Совітська влада, змінивши цей рік план хлібної кампанії і сконцентрувавши три чверті річних заготівель на протязі трьох осінніх місяців, разом з тим не підготвила для того хліба, який має поступати, відповідної кількості мішків, належних помешкань, потрібної кількості вагонів. В результаті тут твориться хаос і безладдя, перед яким блідніють всі факти з хлібозаготівель попередніх років, хоч вони так само не відрізнялися налагодженістю і організованістю. «Майже всім хлібозаготівцям, особливо союзхлібові», — повідомляє «Комуніст» (ч. 242 з 19. X), — «гостро бракує тари. Наркомторг майже що-дня одержує з багатьох округ повідомлення, що брак тари гальмує хлібозаготівлі. Склади переповнені й нікуди зсипати хліба. Наркомторг вживає всіх заходів, щоб дістати з Москви принаймні 4.500.000 мішків на жовтень. Це замовлення Наркомторгу задоволено, але досі фактично мішків нема... Щоб закінчити кампанію хлібозаготівель, споживча кооперація потрібує понад 850.000. Всьогозний текстильний синдикат обіцяв в жовтні відвантажити 640.000 мішків, але ось уже маємо 19 жовтня, а одержано повідомлення, що відвантажено тільки 90.000 мішків та найближчими днями ще відвантажать 100.000. Коли відвантажать решту мішків невідомо... Багато гірше становище з тарою на

млинах споживчої кооперації... Особливо погане становище в Союзхлібові.. фактично баланс мішків Союзхлібу ще не збільшився, а навпаки зменшився».

З Одеси повідомляють: «кризу на комори під зерно ще й досі не ліквідовано. Під зерно зайнято низку неадернових помешкань... Але навіть використання цих нових помешкань не ліквідує кризи. Залізничі запропоновано відвантажувати на Одесу лише харчові культури». Таке саме становище в Миколаїві; «Миколаївська округа знову відчуває кризу на складських приміщеннях. У порту нині 9 барж, розвантаження яких затримується через брак приміщень». («Ком». ч. 242 з 19. X). Не краще стоїть справа з транспортом. «Хліб вимагали негайно надсилати з моменту, коли прибували підводи на станцію, не знаючи про наявність і місткість складів в місці призначення. В наслідок за 15 днів вересня вагони стояли замість 6 годин по троє-чотири дні. На найбільш великих пунктах простої характеризуються такими числами: Вінниця — 200 вагонів, Кременчук — 200, Артемівськ — 200, Дніпропетровськ — 250, Київ-петрівка — 400, Симферополь — 200, Фекольна — 100, Харків-Левада — 90, Барвинково—75». («Ком». ч. 239 з 16. X). «Непогодженість встановленої норми порожняку з фактичним відвантаженням спричиняє затримку і невчасний рух вагонів. Через це на станціях Бірзульського відділу недовантаження становить 30-35 вагонів на добу. Через брак нарядів 20 вагонів зерна на станції Чубівка лежать на дворі. Начальник Бірзульського відділу вимагає термінових заходів, бо почалися дощі» («Ком». ч. 242 з 19. X). Боротьба з усією цією неналагодженістю хлібної кампанії переводиться методами з часів військового комунізму. Наркомторг запропонував головам усіх окривкомкомів подати про ударний темп робіт що-до забезпечення хлібозаготівель тарою та складами. Наркомторг дав категоричну директиву перевірити всю тару, що є в обігу по всіх торговельно-промислових організаціях, забрати звітні всі мішки, що без них ці організації можуть обійтися і передати їх Союзхлібові. По всіх округах організовані спеціальні комісії з участю начальника ПТУ, яким надано право відбирати склади від різних торговельних і промислових організацій і передати їх Союзхлібові. Наркомторг і Уповнаркомшляхів запропонували залізницям переглянути всі залізничні пакгаузи і вилучити звітні абсолютно всі вантажі, що їх можна зберігати в інших місцях. Видано так само наказ, щоб усі організації викупали і вивозили всі вантажі з вагонів протягом 5 днів. Як-що не викуплять вантажів, адміністрація залізниць і Держпаропластва повинні вивезти вантажі просто неба. («Ком». ч. 237 з 13. X).

Що вийде з усіх цих заходів, що провадяться в ударному порядку зміркувати не трудно. Практичні результати їх будуть незначні, натомиць розруха і дезорганізація, яку вони внесуть в ціле народне господарство, будуть колосальні. Коли подібного роду політика переводилася більшовицькою владою перед восьмью-десятью роками в період військового комунізму, її ще можна було зрозуміти і виправдати бажанням знищити матеріальну базу власницької класи і тим забезпечити себе од можливості повернення в її руки політичної влади. Але в чому можуть полягати причини такої політики тепер, коли в цілях прискіпшення хлібозаготівель, дезорганізується і утруднюється праця всіх інших торговельно-промислових, таки советських організацій і установ. Насувається лише одне припущення: продовольча криза і зв'язані з нею господарські й політичні утруднення, очевидно, є значно серйозніші й більші ніж малос це підцензурна советська преса.

Зміцнена увага до хлібозаготівель проте не припиняє пильного слідкування за «витриманістю» політичної лінії комуністичних організацій і советських установ. Навпаки складається вражіння, що натиск в цьому напрямі, який наче ослаб був під час літа, тепер знову поновився в збільшеному темпі. В цілій низці організацій і установ за останній час констатовано знову непевні елементи і переведено в зв'язку з цим чистку. І це не зважаючи на те, що одночасно переводиться і ще не с закінченою

генеральна чистка партії і совітських установ. Констатована наявність правого ухилу в «Сільському Господарі», яка виявилася у виданню книжки Ки Одінцова «Машино-тракторні станції на Україні», що в ній не освітлено належно боротьбу курукуля проти машинотракторних станцій. («Ком». ч. 237 з 13. X). Відкрито правий ухил в бердянській комуністичній організації і в зв'язку з тим розпущено її комітет, знято з роботи секретаря комітету, розпущено районний з'їзд совітів, знято з роботи голову РВК, голову міскради, голову РК спілки совітських службовців і голів двох місцевих кооперативних товариств («Ком». ч. 241 з 18. X). Розпущено фракцію Кредитосоюзу в Ізюмі, а голову його знято з роботи («Ком». ч. 236 з 12. X). Переведено репресії що-до полтавського окружного суду і окрпрокуратури, що-до харківського окрфінвідділу («Ком». ч. 220 з 24. IX). «Комуніст» містить низку статей, в яких підкреслює непевність окремих організацій комсомола; очевидно переведення в нього нової чистки лише питання часу. Так само зростають що раз більше нападки на український наркомос. І ми не будемо здивовані, як що в найближчий час виявиться «непевність» самого Скрипника і він буде переведений для «пользи служби» до Москви.

Одно слово, натиск, як по господарській, так і політичній лінії що раз більшає. Сталін стверджує і скріплює своє панування.

В. С.

3 міжвароднього життя.

— Семиліття фашистського режиму в Італії. — Справи афганські.

Семиліття встановлення фашистського режиму пишно було одсвятковано в цілому італійському королівстві. На цьому місці не раз виявлено було відношення до фашизму, і ми не будемо повторювати того. Вкажемо лише, що це явище чисто італійське, своє й рідне для італійського народу, бо вкладається в його національні рямці і виросло з ґрунту його історії.

Сім літ тому назад, в час найбільшої небезпеки для італійської держави — бо стояла вона перед прірвою большевицької анархії, — з'явився той рух і на чолі його став один з найбільших дюдей сучасности, якому вдячні італійці дали середньовічне ім'я — *duce* — вождь, хоч йому мабуть більше лічило б старіше ім'я — Цезарь. В цей час Мусоліні не тільки врятував Італію від совітської загибелі, — він перебудував її.

Перебудова зроблена в такий спосіб, що на місце політичних інтересів поставлено інтереси професійного ряду, а на місце громадян поставлено корпорації, до яких ті громадяне входять членами. Політичне право захиране за громадянами хіба-що тільки на той час, коли переводиться всенародне плебісцітарне голосовання одного списку всіх депутатів парламента, наперед визначених владою.

Свого часу нами було викладено основи нової конституції Італії та структуру нової фашистської держави. На демократичне око вона здається перебільшеним наподобленням майже середньовічного ладу, далеким відступом назад у давнину, бо нема в ній і сліду такої нормальності для сучасного європейця політичної системи парламентаризму, заснованого на волі слова, письма, друку, зборів, віри й переконання. Для суходольного європейця ця система здається не тільки не демократичною, але й небезпечною, бо збудована вона на малому фундаменті — на пануванні організованої меншости, а вся творча сила її має базу ще меншу, бо покоїться владство вся на одній людині, — на Мусоліні. Мусоліні, — не тільки вождь фашизму, — він його мозок, його творчий рушій, без нього фашизм став би досить незграбною машиною, без душі, без сідної, доцільно спрямованої долі. Тому-то, мабуть, і всі спроби в інших країнах наподобити фашистсь-

ний рух так скидаються на невдалі карикатури. Бо безнадійна це річ — наподоблювати чужу національну історію, а ще більше безнадійна — наподоблювати велику людину.

Фашистський рух носив і носить ще й зараз на собі всі характерні революційні прикмети. Усі такі рухи, як нормат не можуть встояти довгий шерег літ. Революції звичайно швидко старіють, деформуються, виявляють елементи розпаду, творення нових більш-менш сталих форм нового після-революційного життя. Виконавши своє завдання, революція замірає, уступаючи своє місце повільній еволюції. Разом з нею замирають і ті групи, що викликали її до життя, odchодять з політичної арени і ті люде, що провід їй давали.

Це — неминучий закон життя й історичного розвитку. Але у фашизму ще й досі того старіння і розпаду начеб-то непомітно. Колосальна праця, пророблена ним за ці сім літ, не замутила фашистського ентузіазму, не надломилла фашистської волі. Основне джерело того ентузіазму і тої волі — сам дуче Мусоліні ще й зараз, як і за перших днів свого панування, виявляє перед світом незрівняну енергію та творчу працездатність.

Розмах тої праці дав великі прислуги Італії як в середині її, так і на зовень. Знищена до тла небезпека большевицької психології серед пролетаріяту та в близьких до нього верствах італійського населення, і народні настрої могутньою рукою заведено до державних берегів. Упорядковано розхитану фінансову систему королівства; припинено розклад валютної системи, заведено тверду монетну систему і встановлено рівновагу державного бюджету. Доцільною аграрною політикою посилено позиції селянства, такою-ж промисловою тактикою підвищено індустриальну продукцію, а разом з тим і добробут робітництва. В країні панує спокій, лад і порядок, і скріплення Італії в середині дало на зовень той результат, що Італійське королівство з позиції більшої європейської держави систематично і наявно переходить на становище держави світового порядку.

Ціла Італія, цілий комплекс її життя — опановані фашистською системою і, з боку дивлячися, не видно жадної прогалини в міцній тканині того панування. Але мабуть таки треба розцінювати становище трохи инакше, бо самі фашисти, яким краще видно, начеб-то занепокоєні і серед занепокоєних перший — сам Мусоліні. Принаймні, тільки тим і можна пояснити певні його вияви на урочистому святі.

Семиліття святковано було по всіх італійських містах; в Римі — на чолі свята стояв звичайно дуче. Верхи на коні, у фашистській уніформі, приймав він парад своїх організацій, після чого виголосив всенародню промову. Прекрасний оратор, Мусоліні завжди надає своїм промовам поважний характер, вкладаючи до них вказівки на поточні політичні чи якісь інші завдання, а також: і лінії праці, в яких ті завдання мають бути виконані. Те саме зробив він і в черговій промові з приводу семиліття, але не втримався на цей раз на рівні спокійного владаря й переможця, бо, згадавши противників фашизму, вказав на те, що ведуть вони свою працю ще й зараз, і висловив гострий жаль, що, перемигши їх сім літ тому, не поставив їх уже тоді під кулі фашистських рушниць.

Загроза терором виийшла з уст Мусоліні, як грім з ясного неба, але він знав, що говорив, бо мабуть таки краще за всіх інших знав настрої й наміри противників своїх. Виявила ті наміри голосна подія у Брюсселю. До цієї столиці приїхав наслідник італійського трону молодий принц Умберто, щоб там відбутн свої урочисті заручини з донькою бельгійського короля. Заручини ці, як подає преса, були не наслідком якихось політичних розрахунків, а щирого почуття, яке виникло між молодими людьми, що знаються одно з одним уже багато літ. Бельгійське населення, захожане до свого демократичного короля, героя великої війни, прийняло гарячу участь в родинній події династії, але свято було захмарене атентатом, щойного вчинив молодий італійський студент-емігрант, вистріливши на принца Умберто з револьвера. У принца він не влучив, був заарештований і проголосив, що зробив те, щоб маніфестувати проти фашистського режиму в Італії.

Вчинок нерозумний, нерозважливий, і як би не ставитися до нього — абсолютно не доцільний. Режим — годі звалити у такий спосіб та ще й на чужині, а до того й той, в кого стріляно, як здається, мало що спільного має з режимом фашизму. Принаймні, ще недавно в цілій європейській пресі промайнула звістка про конфлікт між італійським королем, його старшим сином та Мусоліні. Принц Умберто, згідно з тою звісткою, ніби-то фашизму не визнає, а до Мусоліні ставить несприятливо, бо вважає, що той своїм диктаторством зневажив італійську династію та знизив її гідність у королівстві. Подавала навіть преса і про те, що принц Умберто має зректися своїх прав наслідника, а на його місце стане його брат у перших, прихильник Мусоліні й фашистського режиму.

Так воно, чи інакше, зараз не знати. Але промова дуче і Брюсельська подія вказують і сторонньому спостерігачеві, що фашистського режиму, по-за всією його силою і всіма успіхами, не минає доля всіх режимів революційного ряду. Є в нього вороги і противники, має він підземні течії та внутрішні ціліни, і не випадок він таким абсолютним монолітом, як би то хотілося Мусоліні і його співробітникам. Але монолітність — це взагалі ознака не живого порядку; людське життя монолітним не буває ніколи, і за ближче майбутнє Італії стороннім людям нема чого дуже непокоїтися.

Поява нового афганського короля, — четвертого на протязі точного року, — притягла на де-який час до себе увагу цілої світової політичної опінії. На цьому місці переказано було свого часу про обставини, при яких було скинуто з афганського трону короля Аманулу, який, об'їхавши цілу Європу, задумав був «в ударному порядку», за допомогою московських комуністів, зреформувати свою батьківщину, перетворивши її в справжню Європу. Реформи його не сподобалися афганцям, мусульманське духовенство почало проти нього агітацію. Афганістан сколихнувся, і Аманула відлетів спочатку до Індії, а потім подався аж до Італії, де й оселився, як здається, назавжди, бо взяв із собою жінку, дітей та кілька куфрів з королівськими дорогоцінностями.

Трон свій, утікаючи, Аманула передав молодшому братові Інаятুলі, але той, прокоролювавши два чи три дні, також мусів одлетіти геть з Афганістану. Місце його на троні заступив такий Бача-Сако, людина ультра-пролетарського походження, бо був він сином водоноса, дезертиром і розбійником, а ще до того й чужинцем, — не афганцем, а таджиком. Ставши королем, прийняв він ім'я Хабібুলі і на троні просидів щось біля дев'яти місяців, увесь час одбиваючись від прихильників Аманули з його королівської родини та інших претендентів на афганський трон. Переміг його нарешті дядько Аманули Надір-Хан, генерал і дипломат, людина здатна і, як на афганського шляхтича, добре освічена та ознайомена з світом, бо був Надір-хан кілька років афганським послом у Парижі. Сам Хабібубла боронився до краю, бо відлігати йому було нікуди; втік він з Кабулу в останню хвилину, коли справа його була остаточно програною, а втікаючи повбивав всіх закладників, яких мав при собі в цитаделі. Доля його вже стала відома: його ввіймано, і на категоричну вимогу південних племен Афганістану — скарано на горло разом з кількома його прибічниками.

Надір-хан не зразу сів на афганський трон, хоч перемога й прочистила йому до нього дорогу. Він начеб-то хитався, спосилався на своє захитане здоров'я, говорив навіть, що він не від того, аби в Афганістані заведено було республіку. Ці хитання збудили були навіть гарячу надію в серці Аманули. Він всиги навіть проголосити перед журналістами сакраментальну фразу всіх вигнаних монархів, а саме: — «Коли мій народ покличе мене, то я» і т. д. Але народ, в особі племенних вождів, Аманулу не покликав, а посадив на трон його дядька — Надіра. Аманула проти того не протестував, і більше того, виявив охоту стати представником свого дядька,

афганським послом в якійсь більшій європейській столиці, але відповіді од дядька на те поки-що не дістав.

Новий король знає європейські звички та силу друкованого слова. Сівши на трон, він поперше повідомив Англію, СРСР та Персію про цей факт, а також і про те, що він хоче жити з ними усіма в добросусідських відносинах, а по-друге — негайно дав інтерв'ю до англійської преси. У тому інтерв'ю король Надір проголошує себе до певної міри прихильником тих реформ, що їх провадив Аманула, але він вважає, що їх темп мусить бути дуже повільним і пристосованим до місцевих обставин та до рівня місцевої культури. Реформи потрібні, каже він, але мусять вони органічно вистати з волі народу, а не з волі самого короля. Надір хоче, як він висловлюється, бути посередником між своєю батьківщиною і іншим світом. Він хоче, щоб Афганістан був сильним, вільним та незалежним, бо коли того не буде, настане небезпека для миру в Азії.

Значіння Афганістану в тому, що він географічно являється державою — буфером, де стикаються сфери впливів, з півночі — московського, з півдня — англійського. Боротьба цих впливів багата важить на шальках афганських подій, і тому цілком природне перед європейською опінією, з приводу перемоги Надіра над Хабіболою, встало питання: хто спричинився до того? Ясих вказівок на те в європейській пресі не знаходимо, але совітські газети дають де-які до того матеріяли. Коли свого часу Хабібула переміг був Аманулу, московська преса кричала на гвалт, що Хабібула дістав допомогу грішми та зброєю від англійців. І Хабібула своїми першими вчинками, начеб-то хотів підкреслити большевицькі твердження. Він порвав був зносини з СРСР; большевицьких агентів, що служили Аманулі, вигнав усіх із Афганістану, і навіть, як про те подавали тодішні газети, гнав їх пішки з нагаями до самого кордону СРСР. Але, коли війська Надіра захопили тепер палац Хабібули після його втечі, то знайшли там, крім трупів закладників, ще й совітських людей та великі суми совітських грошей. А московська преса знову кричить на гвалт, що це не Надір вигнав Хабібулу, а скинули його англійські впливи та англійська, допомога.

Ці спорадичні московські крики нічого не доводять що-до англійців, бо подають вони не факти, а голі слова. Але доводять вони де-що певне що-до самої Москви, бо говорять за те, що ніякими агентами та грішми, ніякими допомагами не можуть совіти закріпити свого становища в Афганістані, і терплять вони там поразку за поразкою. Справою нового короля, коли він справді відповідна людина на відповідному місці, було б припечатати на завжди ті поразки; тим би зробив він велику послугу і Афганістанові і цілому світові.

Observer,

З преси.

Часом, коли справа торкнеться взаємодносин Москви та України в царині фінансовій, навіть московські прикажчики харківські не можуть витримати, а инді то й виступають з протестом. В Москві відбулася нарада про «контрольні цифри народного господарства».

«Тов. Шліхтер висунув ряд питань, що торкаються розвитку сільського господарства УССР і не знайшли, на його думку, свого вирішення в проєктах «госплана» ССРСР, або вирішені ним неправильно. До цих питань належать перш за все — проблеми переселення та землевлаштування».

Звіт подробиць не подає, але наводить ще одне признання харківського наркома, а саме, що

«для України резерви абсолютно необхідні, бо вона ще до цього часу не очунала від недородів минулих літ». («Изв». ч.235 з 11. X. 29).

* * *

Чого тільки не роблять з тою нещасною столицею нашою, щоб позбавити її всякого значіння в українськiм житті та запрягти в комуністичні шори московські. «Прол. Прагд» (ч. 236 з 12. X. 1929) підиває підумки тсму, що вже осягнуто в цьому напрямку та разом з тим мусять признатися:

«Але в той же час Київ залишається найсильнішим центром для уламків українського націоналізму в усіх галузях культури».

Отой «український націоналізм» не дає спокою пануючій партії:

«Особливо спостерігається пожвавлення ідеологічної роботи українських націоналістичних груп, які намагаються поширити свій вплив на широкі кола трудящих, на пролетарське студентство, на художніх робітників, театральних робітників то-що».

Це констатує пленум окружної партійної конференції.

* * *

Луганські робітники, здебільшого зайди, щоб нав'язати тісніший зв'язок Донбасу з рідною їм Москвою, вирушили цілим ешелоном до Москви. Та ще не з порожніми руками, а з презентом: новий паротяг і цілий потяг нових вагонів, навантажений найкращим буїллям. Зустрічали їх у Москві пишно і тепло: звісно, свої. В двгих справозданнях про цю візиту робітників з України до союзної столиці ви не знайдете ані згадки про ту Україну. Одрітимо тут тільки одну црібничку, що виявилася під час перебування делегації по дорозі в Харькові. Сповідуючи на привітання, голова делегації заявив голосно:

«Весь довгий шлях до Харькова зробили... не загубивши жодного вагону» («Ком». ч. 232 з 8. X. 29 р.).

Довсидеться хвалитися тим, що за «довгий шлях» (з Луганського до Харькова!) не загубили по дорозі ні сдного вагону! В цій маленькій заяві виразно проступають ті «порядки», чи певніше та руїна, яка панує в транспорті на Україні.

З широкого світу.

— Після довгої урядової кризи та після невдач п. п. Далад'є й Клемантеля сформувати кабінет, президент французької республіки доручив утворення кабінету п. Тард'є, б. міністрові внутрішніх справ в кабінеті Пуанкаре й Бріана. Кабінет сформовано і він мав предстати перед палатою в четверг 7 листопаду.

— В Берліні помер німецький письменни Арно Гольц, що був головним теоретиком натуралістичної школи, якої найславнішим представником був Гауптман.

— Ковенський Університет відмовився прийняти назад проф. Вольдемараса, був диктатора Литви.

— В Римі помер був німецький канцлер князь Бернгард Бюлов.

— Японський прем'єр-міністр ледве не став жертвою божевільного, що при від'їзді міністра з дому, кинувся був на нього з кинджалом.

— В Лондоні зареєстровано за останній час 82 випадки червоного тифу.

— В Туреччині замість старого турецького введено новий європейський карний кодекс.

— У Москві зібралося зо всіх кінців СССР 5.000 душ німецьких колоністів, що бажають повернутися на батьківщину. Причина — повна неможливість вести господарство в большевицьких умовах.

— Большевицькі заводи закінчили будову 30 танків — дар профсоюзів. Танки передаються в розпорядження ІПУ у Москві і Петербурзі.

— В Токіо відбувся всесвітній конгрес інженерів.

— Приблизні результати чеських парламентських виборів такі: буржуазні ліберальні групи — 74, народовці — 44, соціялісти — 71, останні виграли проти 1925 р. 15 місць.

— Вийшло 24 томи 14-го видання «Енциклопедія Британіка», що вже існує 160 років.

— До Варшави прибули відомі большевицькі чекісти Ройзенман і Дідушек.

— Угорський суд за участь в дуелі приговорив по день арешту сина угорського прем'єра графа Бетлена.

— Англійські заводи взяли велике замовлення на гарматні набої для турецької армії.

— Три кореспонденти н'ю-йоркського «Таймсу», що опублікували свої описи таємних шинків і горільчаних фабрик, за відмову викрити їх поліції приговорені судом до півтора місяці в'язниці.

— З огляду на присутність у вестибюлі польського сейму кількох десятків старшин, що улаштували маніфестацію на честь маршала Пілсудського, президія сейму відклала одкриття сесії.

— Латвійський уряд, констатувавши факт провозу через Латвію большевицьким дипломатичним представником динаміту, заявив уряду СССР протест.

— Індійський віце-король лорд Ірвін заявив про намір англійського уряду дати Індії домінійонний устрій.

— Бувший диктатор Афганістану Бачо-Сако ростріляний разом з одинадцятью своїми видатнішими прихильниками.

— Паніка на Н'ю-Йоркской біржі росте; вже збанкрутувало кілька банків.

— Шведський уряд вислав большевицьких агітаторів Пурмана і Рурисваара.

— В будинку Віленського воєводства розірвалася пекельна машина. Збитки лише матеріальні.

— Подав до демісії Голова парламентської болгарської президії Цанков; сподіваються на близьку кризу болгарського кабінету.

— Зібрався на нову сесію турецький парламент.

До нашої редакції надіслано таку суцільну оповістку:

Українське Правниче Товариство в ЧСР з глибоким жалем повідомляє, що в середу 30 жовтня 1929 року о год. 2-ій по-обіді упокійся Голова товариства, професор історії українського права на Українським Університеті в Празі

Ростислав Л А Щ Е Н К О

Похорон усопшого буд: відправлено в каплиці Чеського Патологичного Уставу на Альбертові (біля Студентського Дому) в суботу 2-го листопаду о 2-ій год. дня.

Кремация відбудеться в Крематорію на Ольшанах в понеділок 4-го листопаду о год. 10 рано.

В Празі, дня 31 жовтня 1929 року.

Хроніка.

З Великої України.

— Інститут Жидівської Культури при УАН. Катедру жидівської культури реорганізовано в Інститут Жидівської Культури при УАН. Інститут матиме відділи: історичний, філологічний, соціально-економічний, етнографічний, літературний та педагогічний. Крім того при Інституті Жидівської Культури, як окремі установи існуюватимуть: Академічна Бібліотека, архів жидівської преси, центральна бібліографічна комісія та фольклорний архів. («Пр. Пр.» ч. 240 з 17. X).

— Президія УАН ухвалила звідувати гебраїстичну комісію й її майно передати Інститутові Жидівської Культури при УАН. («Пр. Пр.» ч. 241 з 18. X).

— Катедра історії релігії. При Харківському Інституті Наросвіти відкрито катедру історії релігії. На керівника катедри призначено проф. В. Є. Фаворського. Катедра матиме відділи: історія релігійних течій на Україні, історія атеїзму, джерела релігійних течій та сучасні релігійні течії на Україні («Пр. Пр.» ч. 240 з 17. X).

— Пролетаризація високих шкіл. Наркомосвіти УСРС вирішив поширити сітку робфаків і річних підготовчих курсів до вступу до високих шкіл для 3 тисяч робітників та наймитів. Усіх курсантів ухвалено забезпечити стипендіями. («Ком» ч. 240 з 17. X).

— Премії жидівським письменникам. Наркомосвіти УСРС ухвалив видати премії ім. Менделя-Мойхерсфоріма за 1929 р. пролетарським письменникам Альбертонові за

книжку нарисів «Біро-Біджан» та поетові Пільдіну за книжку «Брунінс». («Пр. Пр.» ч. 241 з 18. X).

— Японський посол в ССРС — на Україні. 18 жовтня японський посол відвідав Київ, де побував в Академії Наук, на кінофабриці, в Голоосіві та в Музейному городку (Лавра). З Києва японський посол поїхав до Одеси («Пр. Пр.» ч. 242 з 19. X).

— Німецькі робітники на Україні. 22 жовтня до Києва прибула 12 група висококваліфікованих німецьких робітників-металістів з Рур, які будуть працювати по заводах в Донецькому басейні («Ком» ч. 245 з 23. X).

— Епідемія на шарлатину росте. В Києві значно збільшилося число захворювань на шарлатину. За тиждень 31-18 жовтня зареєстровано 135 випадків («Ком» ч. 242 з 19. X).

— Українізація. В Укршкіртресті службовці тресту української мови майже не вживають, відомча комісія українізації не збирається, підприємства не вживають в кореспонденції укр. мови. Клуб шкірянників та місцевий комтет Шкіртресту в Києві не сприяють українізації. Ще гірше з українізацією в Нафтосиндикаті.

— Не все добре в Київському Педагогічному Інституті (КПІ), де частина викладів читається російською мовою й українізація навчальної ооботи, службового апарату та студентства ще недостатня. На роботу службовців Інституту приймає без відповідного дозволу й не знаючих укр. мови. Адміністрація крім того зовсім не вживала заходів, щоб українізувати службовий апарат. («Пр. Пр.» ч. 246 з 24. X).

— На Північному Кавказі досі ще жадного совіту не українізовано цілком. Українізатори обмежуються тільки тим, щоб мати привід сказати що де-що в справі українізації робиться. Так, напр., кубанська окружна роб.-сел. інспекція на запитання краювої інспекції проте, що робиться в справі українізації, відповіла: «В станціях усі плакати й об'яви пишуться укр. мовою. І взагалі це питання стоїть на належній височині». Трапляються і такі випадки, коли до укр. школи призначають учителя, який зовсім не знає укр. мови, як це було у Краснодарському районі («Пр.Пр.» ч. 240 з 17. X).

— **Р о с т р і л и.** В Старій Ушиці виїздна сесія Кам'янець-Подільського окружного суду присудила до стрілу за конфіскацією майна селян Пітека, Кошевка та Римара за замах на секретаря осередку Бабіюка та голову сільської ради Джінеського. («Ком.» ч. 240 з 17. X).

— **С е л я н с ь к и й т е р о р.** — У Сухоцькій сільській раді на Київщині забито редактора місцевої сільської стінної газети Кушніра, що викривав у селян «хлібні лишки». Убивців не знайдено.

— У с. Горбачі, Черняхівського району на Житомирщині, забито секретаря сільської ради Ковальова, що «активно провадив хлібозаготівлі». Убивців заарештовано («Ком.» ч. 243 з 20. X).

— В с. В.-Вільшанці у Васильківському районі підпалено господарства 7 активістів. В с. В.-Бугайці спалено кюню активіста Яська. В с. В. Салтанівці спалено кюню селянина Матяша («Пр.Пр.» ч. 245 з 23. X).

— В с. Полотах на Придубчині пострілом через вікно забито голову сільської ради Маляренка. Убивців заарештовано.

— В с. Котельні на Полтавщині підпалено хату голови хлібозаготовчої комісії Зуя.

— У с. Новоспасівці на Маріупольщині забито члена комісії по хлібозаготівлі Кривцунова. Убивцю Полонського заарештовано.

— Поранено заступника голови ленінської сільради на Полтавщині, члена хлібозаготовчої комісії — Животинського.

— У с. Буденівці на Одещині група селян побила комсомольця, голову робітничого комітету с.-г. і лісн. робітників та голову місцевого комітету незаможних селян так, що вони ледве залишилися живими. Крім того було учинено в тому ж селі замах на уповноваженого по хлібозаготовках («Ком.» ч. 240 з 17. X).

— У Бобринському районі на Конотопщині за останніх два місяці зареєстровано 18 підпалів майна голов сільських рад та членів комісії по хлібозаготівлі.

— В с. Попівці того ж району поранено через вікно з обріза активно виступаючого за большевиками Боярчука.

— В с. Гатюші Батуринського району стріляли в селянина Генка («Ком.» ч. 241 з 18. X).

— В с. Березань на Київщині підпалено хати активних незаможників Ніпорки, Тіхонова й Бебежа та в стрісі у мільціонера Малясова знайдено ганчірку з бензиною. («Ком.» ч. 241 з 18. X).

— **С т а н о с і н н ь о ї с і в б и.** За відомостями Наркомзему на 15 жовтня на Україні плану осінньої сівби виконано тільки на 74 відс. Пшениці засіяно 57,8 відс. плану й жита — 81 відс. Найменше засіяно в степу — тільки 60 відс. Є такі округи, як Запорізька, напр., де план сівби виконано тільки на 30,1 відс. («Ком.» ч. 242 з 19. X).

— **Х л і б о з а г о т і в л і.** — В зв'язку з великою кількістю зібраного большевиками хліба, підклади в Кременчузі тимчасово використано собор та жидівську синагогу. До собору та синагоги хліб складали червоноармійці. («Ком.» ч. 245 з 22. X).

— В Одесі підклади дзерна зайнято залізничне депо, корпус критого ринку,клади де-яких фабрик і т. д. Але все ж досить приміщень для складів хліба, немає. Особливо по залізничних станціях хліб лежить неприкритим просто на дворі, очікуючи для себе вагонів, яких бракує. По

городах прибувши вагони хлібом розвантажуються, як, напр., у Києві, студентами. Для перевозки дзерна бракує лантухів. («Ком». ч. 242 з 19. X).

— Нова цукроварня. В Веселому Подолі на Київщині закінчили будувати першу кооперативну цукроварню «Укрільцукру» видатністю на 12.000 метричних центнерів цукру на добу. Завод своїм устаткуванням має бути кращим зразком заводів Америки та Зах. Європи. («Ком». ч. 245 з 22. X).

— Брак нафти. В Києві появились величезні черги по нафту («Пр. Пр.» ч. 240 з 17. X).

— Металопромисловість на Україні під большевиками. — В Харкові відбулася всеукраїнська виробнича конференція залізничників та металістів. З доповідей, що їх було виголошено на цій конференції, виходить, що брак виробів металевої промисловости стало рости. Так в 1925-26 р. металева промисловість поставала транспортів 3,4 відс. бракованих виробів, в 1926-27 — 3,8 відс., в 1927-28 — 4,5 відс. й за дев'ять місяців 1928-29 — 4,6 відс. Наслідком цього погіршення продукції часто ламаються шейки осей через недобротність рейок — збільшуються випадки катастроф на залізницях. Особливо погану продукцію має Південьстал. Були випадки, коли 54 відс. доставленої партії виробів було забраковано. В одному випадку було забраковано круглого заліза з Константиновського заводу 94 відс., а в другому — усю партію.

— Погана якість металевої продукції та багато браку із всього ССРСР особливо зауважується на Україні. З ССРСР у цілому брак металевих виробів дорівнює 6,5 відс. до виробів, що їх прийнято Наркомшляхів, на заводах України цей брак дорівнює 71, 5 відс. всієї його кількості. З окрема на Сталінському заводі брак рейок сягає до 16,6 відс. прийнятих, на заводі ім. Дзержинського 3,6 відс., на заводі ім. Рикова — 4, 2 відс. прийнятих рейок і т. д. Коли до цих трьох заводів додати

ще завод ім. Петровського, то всі вони дали браку рейок стільки, що його стачило б, коли б це були рейки добрі, проложити 126 кілометрів залізниці.

Але погано справа стоїть і з тими рейками, що їх прийняла залізниця. Їх доводиться міняти раніше гарантіяного строку (10 років), не говорячи уже про загальний строк служби рейок 25-30 років. На одній Донецькій залізниці треба замінити 600 рейок, надісланих 1926-27 р. З цих 600 зіпсованих рейок фактично поки що замінено тільки 35, бо замінити немає чим, чому рухові потягів загрожує явна небезпека, що помічається також і на інших залізницях на Україні.

Що-до шин, то на Луганському заводі брак їх доходить до 3,9 відс., на заводі ім. Дзержинського до 3,2 відс. прийнятої продукції, при чому ці відсотки вважають за значно переменшені. За перше півріччя на Україні було 163 випадки ламання шин та осей, більша частина яких виготовлена 1926-27 р., при чому у першому кварталі було 51, а в другому — 112 випадків, що вказує на збільшення небезпеки руху. Крім того, що укр. заводи продукують виробки низької якості, вони їх майже ніколи не виробляють в належний строк. Так, Донецькі залізниці не додержали заліза зв'язного — 60 відс., штабового — 42 відс. квадратного — усі 100 відс., мостового — 83 відс. пружин ресорних — 47 відс., труб газових — 100 відс., жарових — 100 відс., прогоничів — 100 відс. шайб — 82 відс.

Збитки для народного господарства, що випливають з зазначених явищ навіть приблизно означити тяжко («Ком». ч. 243 з 20. X).

З українського життя'

— Крем'янець. Дня 14 жовтня 1929 року заходами націоналістично-настроєної молоді було прибрано могилки, в яких поховано вояків української армії, що життя своє поклали в бо-

ротьбі за свою державу. Могилки прикрашено було тризубами, вінками, жовто-блакитними стрічками. О 4 год. по обіді влаштовано панахиду. На панахиду зійшлася велика кількість народу, який слухав урочисту службу рідною мовою і спів хору, організованого з тої ж молоді.

Присутні були переважно міщане, селяне й молодь. Дирекція української гімназії, а також і учителі не були присутні, учні ж, не зважаючи на заборону Дирекції, прийшли у великій кількості.

Принагідно з приємністю мусимо ствердити, що взагалі молодь не бере прикладу з заслугуючого на догану поступовання різних «громадських діячів», а разом з населенням не забуває могилколицарів ідеї, що голови поклали свої в сиру землю Крем'яччини.

— **Посвячення Зборівської могили.** Громадянство Зборова відсвяткувало роковини бою Б. Хмельницького під Зборовом, де досі лишилася могила полеглих там козаків. Участь у святі, що складалося з служби Божої, панахиди та процесії, взяли тисячі народу, що з'їхалися не тільки із Зборівського повіту, але й з Радецьщини, Бридичини, Бережанщини, Перемішлянщини та Тарнопільщини. Історичну могилу посвячено («Вістник ч. 19»).

— **Галичане в Почаївській лаврі.** Екскурсія галичан в кількості 75 чол. одвідала Почаївську лавру. В Почаїві далеких гостей було зустрінено процесією і дзвоном. Надзвичайний для Волині одяг карпатських українців приваблював увагу місцевих прочан, а православна святиня була причиною найбільшого зацікавлення карпатських православних гостей. («Вістник» ч. 19).

— **Масове забірання православних церков.** Біскупська римо-католицька курія склала позов про передачу їй 500 православних церков, серед яких є і стародавня Почаївська Лавра, що є святинею для всього православного населення Польщі, як рівно ж кілька інших манасти-

рів та соборів (Луцький). Ці церкви та церковні землі, що мають бути віддані римо-католицькому духовенству, припадають на повіті заселені укр. населенням («Укр. Нива». ч. 41).

— **Виставка укр. книжки в Коломиї.** Заходами т-ва «Просвіта» в Коломиї має бути улаштовано виставку укр. книжки. Метою вистави є — поставити перед очі громадянства книжковий дорібок всіх земель соборної України та еміграції. Підчас вистави буде відбуватися продаж укр. книжки по знижених цінах, а по виставі комітет улаштує «Свято Книжки» («Діло». ч. 239).

— **Цінний дар митрополита Шептицького.** Як повідомляє «Канад. Українець» (ч. 40) митрополит граф А. Шептицький купує у Львові палату Сап'ігів за 390.000 дол. Цю палату з великим садком хоче митрополит Шептицький призначити на нове приміщення Українського Національного музею. До цих часів цей музей, який був створений митрополитом, міститься в будинку при вул. Мохнацького, 42, який був так само подарований митрополитом на музей. Але там вже за мало місця, бо музей швидко розростається. Вже тому три роки митрополит відпустив 25.000 дол. на будову дому, однак це показалося непрактичним.

— **Конфіскація «Кобзаря».** Львівська поліція конфіскувала «Кобзаря» Т. Шевченка, виданого для молоді Науковим Т-вом ім. Т. Шевченка з поясненнями дир. М. Сабата. Видання обіймало 14 поем, які досі читалися і поширювалися по всіх західно-українських землях («Жіноча Доля». ч. 20).

— **Заборона «Народньої Лічниці».** Управа Громади міста Львова заборонила будівництво українського шпиталю «Народня Лічниця». З огляду на великий брак шпиталів у Львові, ця заборона одіб'ється дуже боляче на потребах українського населення. («Жіноча Доля». ч. 20).

— Успіхи молодих українських композиторів. На композиторському вечорі, який уладує кожного року чеська консерваторія в Празі, виступали з власними творами два молоді композитори: Микола Колесса і Зіновій Лиска. Учні консерваторії відіграли фортеп'янове соло Миколи Колесси і смичковий квартет Зіновія Лиска. Квартет Лиска грали крім того пізніше для радіо в Празі. Чеська критика писала дуже прихильно про обидва твори і признала їх найважливішими працями на тому вечорі («Народня Воля». ч. 113).

Газетні звістки

— Музейна знахідка. В Катеринодарі під час земляних робіт на вулицях міста знайдено до тисячі річей, що відносяться до 1-2 віку нашої ери. Ці речі (стріли, мечі, посуд, оздобы) є аланського, сарматського, готського і єгипетського походження. Знахідка передана до музею («Руль» ч. 2709).

— Ростріли в Харькові.

В Харькові відбулася судова справа проти 18 селян, яких обвинувачено в убивстві комуністичного діяча Іпатова та його родини. Усіх їх засуджено на кару смерті й негайно ростріляно. («Укр. Нива». ч. 41).

В Америці.

— Українсько-німецький концерт. У Вінніпегу відбувся спільний українсько-німецький концерт, що пройшов з великим успіхом («Діло». ч. 238).

— Жіноча організація при Укр. Стр. Громаді. У Нью Йорку відбулися перші організаційні збори пань при Українській Стрілецькій Громаді. Голова Громади п. д-р Галан пояснив візбраним, що завданням організації пань буде помагати Укр. Стр. Громаді в підго-

товці укр. жіноцтва до національної роботи. Збори рішили звернутися з закликом до укр. жіноцтва в Америці, щоби воно вступало масово в члени організації пань при Укр. Стр. Громаді з осідком у Філадельфії. («Діло». ч. 238).

— Перемога укр. Спортивного Клубу. Український Спортивний Клуб в Скрантоні здобув мистецтво на 1929 р. у Федеральній Лізі. Цей клуб завято змагався ще в 1927 і 1928 р. р., щоби здобути мистецтво, аж остаточно цього року таки його здобув. Вся американська преса в Скрантоні широко описувала українську перемогу. («Діло» ч. 237).

З життя укр. еміграції

У Франції.

— В Головній Емігрантській Раді. На своїх засіданнях 24 і 31 жовтня, Головна Еміграційна Рада здебільшого обговорювала свій план діяльності. Вже ухвалено організацію і компетенцію двох комісій, а саме фінансової і культурно-освітньої. На ближчих засіданнях Головна Рада, очевидно, закінчивши організаційну роботу, приступить до конкретної роботи, яка заповідається особливо негайною в ділянці видавничій.

— З життя Української Громади в Шалеті. 12 жовтня с. р. Мистецьке Т-во при Громаді влаштувало виставу драми І. Тобілевича «Безталанна» під режисурою п. М. Шульги. Мистецьке Т-во і цією виставою позначає свій не аби-який поступ. Полегшув тепер постановку з музичного боку існування громадського хору під орудою диригента п. Ковгана, який йде цілком на зустріч праці Т-ва. На загал вистава пройшла гарно. Що-до виконавців, то не можемо їх не одмити окремо.

Софія — гарна, скромна тиха дівчина, роботяща, щира й віддана у коханню — тип пересічної української дівчини — невинна жертва інтриг своєї суперниці. Помимо своїх артистичних здібностей пані Омельченко в цій ролі виявила досконале знання життя на селі і тих його малопомітних відтінків, що складають високу цінність для окреслення типа на сцені і які були так потрібні і так на місці в даному разі.

Варка — «горда та завзята» красуня. Кохання, що випадок в неї відняв, здобуває собі сама, наперекір усім перешкодам, навіть одруженню свого коханця. Повертаючи собі його по праву першого кохання, вона стає напівсвідомо причиною страшною драми, але не кається, а дістає цілковите задоволення свого «я». Чуже нещастя не зворушує її серця і не викликає співчуття. Ролю цю п. Карнаухова виконала так натурально, що треба дивуватися її здібностям і вмінню ввійти в роль.

Пані Горяча в ролі Ганни — перший раз на нашій сцені у одній з головних ролей п'єси. Враження справжньої свекрухи таке, як то нерідко можна зустріти в життю. Роль виконано добре.

Пані Чистосердодів в ролі Параски бракувало можливості розійтися, як то кажуть, і виявити свої здібності в повній мірі, але сподіваємося, що в будучім ця можливість буде.

Пані Свенціцька в ролі Явдохи — з ролю справилася без застережень.

З чоловічих ролей слід відзначити п. Маслока в ролі Гната, п. Бушила в ролі Івана, п. Шульгу в ролі Старости, п. Іщука в ролі Степана, хоч останній не був цілком у своїй ролі коміка, яким ми звикли завжди його бачити на сцені.

п. Калюта (Дем'ян), п. Грушецький (Омелько), п. Столярєвський (староста) з своїми ролями справилися цілком.

Шалетянин.

В Польщі.

— З життя Українського Клубу у Варшаві. На організаційному засіданню новоорганізації Управи Клубу поділено функції поміж членів Управи. Головою обрано д-ра Т. Олесіюка, його заступником — ген. Шандрука, скарбником — С. Лукасевичеву, господарем — інж. О. Ільницького, секретарем — Завадську. Провадження культурно освітніх справ доручено — В. Краснопільському.

Біжучий сезон Клуб розпочав вечорницями, які відбулися 27 цього жовтня в салі Т-ва учителів середніх і вищих шкіл.

— З життя Клуба «Прометей». Після короткої літньої перерви клуб «Прометей» розпочав свою діяльність. 24 жовтня б. р. відбулася тут чергова збірка членів і гостей, на якій проф. О. Лотоцький виголосив реферат на тему «Підстави української державної політики». Перед рефератом Голова Клубу проф. Р. Смаль-Стоцький від імени членів і гостей Клубу привітав проф. О. Лотоцького. В промові виголошеній з цього приводу підкреслив він заслуги проф. О. Лотоцького в боротьбі за українську державність.

Широкий змістовний реферат проф. О. Лотоцького аудиторія вислухала з великим зацікавленням, нагороджуючи референта щирими оплесками. Заступник голови Клубу п. Мустафа-бей в короткій промові дякував проф. О. Лотоцькому підкреслюючи при цьому де-які спільні моменти, що лучать народи, об'єднані в «Прометей» в одну родину.

І. Л.

— З життя Української колонії в Любліні. В життю укр. колонії в Любліні знаменним є день 26 вересня 1926 року. В цей день розпочало тут існувати місцеве Т-во ім. С. Петлюри. В склад Управи Т-ва, яка була обрана на загальних зборах колонії, увійшли: п. В. Соломко (голова), Коломен-

ський (скарбник) і Б. Іванівський (секретарь).

12 листопаду того ж року розпочав тут офіційно існувати відділ УЦК, в склад Управи якого увійшли рівно ж вищезгадані особи.

Від цього часу життя місцевої еміграції набирає тут ширшого темпу. У місцевого керівництва не бракує ініціативи та охоти до праці. Широко гарно і урочисто обходила місцева колонія в наступних роках Шевченківські дні, 10-ту річницю проголошення незалежності України, 2-у і 3-тю річницю смерті Головного Отамана С. Петлюри, 10-ту річницю існування армії УНР і т. д.

Активну участь у цих святах брали п. п. Соломко (реферати), Кривицький, Д. Онуфрійчук, Маруся, Міліца і Іраїда Соломко, І. Макогон (співи), та хор під орудою В. Куца. Виголошував реферати також п. Іганович.

В цьому році свято Шевченка було сполучене з вшануванням пам'яті Головного Отамана С. Петлюри та всіх борців, що життя своє віддали в боротьбі за волю батьківщини. Академія була влаштована 9 червня. Програма був дуже багатий.

Брак власної домівки тут і взагалі у всіх осередках скупчення нашої еміграції, не мало перешкоджає нормальному розвитку життя місцевої колонії, не даючи досить часто можливості досягнути в організаційному життю тих ефектів, бачити і мати які було б бажано.

Але не зважаючи на те, історія люблінської колонії на сторінках своїх зафіксувала багато праці і зусиль, покладених для організації місцевої української еміграції і поліпшення умов її перебування на вигнанню.

При Люблінському відділі УЦК вже від давнього часу існує хор, виступи якого перед тим ми згадували. В сучасний мент відчуває він брак досвідченого диригента, притягнення якого з по-за колонії стоїть на перешкоді брак матеріальних засобів.

Де-який час існувало тут рівно ж і драматичне т-во, але різні при-

чини склалися на те, що сьогодні воно припинило своє існування.

Бібліотека, що тут існує, налічує вже 350 книжок.

І. П.

— З життя укр. еміграції в Ченстохові. Недавно відбулися надзвичайні загальні збори членів Укр. Т-ва Допомоги Емігрантам з Вел. України. Хоч тутешня укр. колонія велика та дот-ва належить всього... 15 членів. З причини малого числа членів дуже тяжко т-ву жити і повнити свої завдання. Але завдяки твердій волі і нац. свідомості ця мала горстка членів ухвалила й даліше удержувати свою автокефальну церкву, читальню, давати поміч безробітним емігрантам, а для дітей улаштувати ялинку. («Діло». ч. 235).

В Чехії

— З життя Українського Університету в Празі. В жовтні місяці с. р. відбулися перевибори керуючих органів Університету. Обрані — проректорам — проф. К. Лоський, деканом факультета права і суспільних наук — проф. С. Шелухина, продеканом того ж факультету проф. О. Мицюка; деканом філософичного факультету — проф. В. Щербаківського, продеканом — проф. О. Колессу. Вибори ректора Університету відбулися ще на весні, обраним був знову на рік проф. Д. Антонович.

В Українським Історично-Філологічним Товаристві в Празі були у вівторок, дня 29 жовтня о 3 г. 30 м. в помешканні Клементіnum, ч. II. доклади дійсних членів: 1. Шелухина, С. П. — «Мастковий обрахунок у Руській Правді». 2) Яковлева, А. І. — «Що таке Гайний Суд».

— В Українському Історично-Філологічному Товаристві в Празі були у вівторок, дня 5 листопада о 3 г. 30 м. в помешканні Клементіnum ч. II доклади дійсних членів про праці з'їзду слов'янських філологів у Празі: 1) Білецький, Л. Т. — «Історично-

літературна Секція З'їзду». 2) Сімович, В. І. Лінгвістична Секція».

— З життя Української Господарської Академії в Подєбрадах. Вибори профекана Економічно-Кооперативного факультету відбулися 19 цього жовтня. Обраний був по-друге доцент Л. Шрамченко.

— З'їзд ЦЕСУС-а. В дні 29-31 жовтня в Подєбрадах відбувся 7-ий звичайний з'їзд Центрального Союзу Українського Студентства. Урочисте відкриття з'їзду при численній участі подєбрадського студентства відбулося 29-го о 11 год. в салі «Обчанске Заложни». Відкрив з'їзд президент Цесус-а Орелецький, який в своїй вступній промові вказав на значіння центральної організації укр. студентства, її 7-ми річну діяльність, що особливо на міжнародньому форумі виказалася дуже позитивними результатами. Згадав гостинну допомогу чеського народу нашим культурним змагання і під однодушні оплески всіх присутніх запропонував післати телеграму з виразом вдячності президентові ЧСР Масарикові. До почесної президії з'їзду запросив ректора УГА проф. Іваницького і старосту міста Подєбради. Обидва запрошених в чулих промовах вітали з'їзд. Ректор вказав на ту обставину, що студентство зуміло зорганізуватися і об'єднатися по надпартійними розходженнями і провадити свою працю, керуючися виключно національним принципом. Староста міста підкреслив значіння еміграції у визвольній боротьбі, перевівши порівняння з еміграцією інших народів — польського, мад'ярського, чеського.

Окремо вітали з'їзд проф. Бородаєвський від Українського університетського угруповання для Ліги Найі, представник студентських громад з Буковини Якубович, голова обидвох Подєбрадських студентських громад. Гарячу промову вигословив представник білоруського студентства Гришневич. Зачитані були писемні привітання від Міжнародної Сту-

дентської Організації (СІЕ) від цілого ряду інших національних студентських союзів і від українських організацій. Потім з'їзд приступив до ділової праці, про що відомості будуть публікуватися пізніше.

— Святкування незалежності чехословацької республіки. 26 жовтня всі українські високі школи в ЧСР влаштували урочисті академії, присвячені святку 28 жовтня. В день 28 жовтня професура і студентство Укр. Госп. Академії брали участь у святоточному поході по місту Подєбради, який було уряджено мійською радою.

З Газет

«Кур'єр Поранний» з 17 жовтня с. р. під заголовком «Бесєдовський про український рух в Польщі», подає зміст розмови представника «Тризуба» з Бесєдовським.

«Добрий Вісчур» з 25 жовтня с. р. в статті під назвою «З закуліс кар'єри Бесєдовського — чекіст провокатор з готелю «Вікторія» у Варшаві» відслонює заслону над його дипломатичним минулим.

В статті цій газета між иншим зазначає, що Бесєдовський давав паризьким журналістам досить вичерпуючі відомості про свої демократичні тенденції, які мали би характеризувати його діяльність навіть тоді, коли він лише вступав до комуністичної партії, про дії опозиції, до якої він ніби належав від перших днів своєї участі в політичному життю совітів і т. д.

Але коли Бесєдовського запитали про подробиці його дипломатичної кар'єри, він одразу згубив свою певність і красномовство. Про свою діяльність у Варшаві сказав він лише те, що він був радником совітського посольства у Варшаві і що з Варшави перенесено його до Токіо. Як каже далі газета, «Бесєдовський мав важні підстави поминути своє варшавське минуле».

«Член української комуністичної партії Вайнштайн під зміненним прізвищем, яко Грицько Бесє-

довський, був дійсно радником совітського посольства у Варшаві. Тоді окрім посольства російського, яке містилося в готелю «Римському», існувало рівно ж і посольство українське в готелю «Вікторія». В тому власне другому посольстві повнив Вайнштайн-Беседовський обов'язки радника, а разом... представника закордонного відділу ППУ у Польщі.

Про працю його в цій другій його ролі могли б багато сказати не одні з численних жертв серед української еміграції у Польщі.

Харківське ППУ тоді вже спеціалізувалося в провокації, яка полягала на підступному втяганню емігрантів на совітську Україну.

Агенти ППУ, які виступали тут як представники українських організацій, що стреміли до невідкладности, — нав'язували контакт з перебуваючими у Польщі б. старшинами укр. армії, пропонуючи їм поворот на сов. Україну і намовляючи до участі в боротьбі проти совітів».

«Досить численні емігранти повірили цим провокаціям і по переході кордону знайшли смерть в льохах ППУ. Та ціла провокаційна акція відбувалася під керівництвом Беседовського.

До числа жертв цього чекіста, який тепер посварився з своїми хлібодавцями і виступає в ролі «широкого демократа», належав також і відомий український повстанський отаман Тютюнник».

Далі газета оповідає сумну історію Тютюнника аж до рострілу його в будинку харківського ППУ. За успішне провадження цієї провокаційної акції. Беседовський одержав тоді від своїх зверхників похвалу.

— Про антисовітський терор на Україні пише французька газета «Le Matin», з 4 листопаду с. р. Подасмо цю звістку, яку паризька газета бере з англійської «Daily Express»; «боротьба антисовітських терористів провадиться з надзвичайною сміливістю на Україні, де одна з таємних організацій вивисила в багатьох городах об'яви, а в них списки осіб, які мають бути вбити-

ми на протязі одного тижня за те що приймали участь у боротьбі проти маючих селян. У Вознесенську такі прокламації говорять: «Ми радимо вельми особам вище-згаданим покинути їхні оселі, які будуть підпалені такого то числа». В одному селі терористи так само загрозили спалити на багаті голо-ву сельради та голову кооперати-ву».

Бібліографія.

— «P r o m e t h é e» ч. 35, жов-
тень 1929 року.

В цьому числі «Прометей» особливу увагу звертають на себе статті «Сполучені Штати Кавказу», «Економічне питання і інтереси французькі і європейські» та «Національний шлях». Перша стаття є редакційною; автор її ставить питання що-до основної проблеми життя Кавказу, в якій формі політичної єдности знайде різнобарвний Кавказ свою міжнародну силу. Відповідь в самій назві статті.

Друга стаття належить перу депутата франц. парламенту д-ру Молін'є, що будучи віце-президентом парламентської комісії митних справ детально і авторитетно трактує національні багатства України і радить Франції бути готовою до найінтенсивніших економічних зносин з Україною, в близьку незалежність якої він твердо вірить.

Третя стаття п. Чокай-Мустафи, в зв'язку з появою в Берліні першого числа журналу національної орієнтації казанських татарів, дає нарис дуже мало відомий нам, українцям, національної боротьби за незалежність Казанських татарів.

Цікаво складена хроніка з українського і Кавказького життя, влучно доповнюють номер журналу.

— «Г у р т у й м о с я». Неперіодичний журнал (на правах рукопису). Вересень 1929 року.

Це число журналу цілком присвячено 220 річниц Полтавського бою, значінню його для України,

тим головнішим дієвим особам української історії, що два століття тому билися за свободу і державність батьківщини, так само, як українська еміграція те робить в цей час.

Зміст складається з передовиці, портрета гетьмана І. Мазепи (мал. М. Битинського), віршу М. О. «На полтавських полях», статті «Шведи на Україні в 1709 р.» — сотн. М. Битинського, статті «Гетьман Іван Степанович Мазепа» — сотн. М. Башмака, замітки «Визначніші діячі першої укр.

воєнно-політичної еміграції» і невеличкої хроніки.

Збірка, ліпше видрукувана, могла б бути дуже гарною популярною брошурою, яких нам так бракує. Було б ще ліпше як би яесь українське видавництво, взявши приклад з журналу «Гуртуймося», почало видавати маленькі монографії на окремі історичні події і особи. Такого роду книжечки могли б мати велике розповсюдження і спричинилися б до ліпшого знання рідної історії широкими масами українського народу.

І. Заташанський.

Зміст.

— Париж, неділя, 10 листопада 1929 року — ст. 1. **Г л о в и н с ь к и й**. Остаточна мета комуністичного інтернаціоналу — світовий комунізм — ст. 3. **З М і р н а**. Останні зустрічі з Є. Чикаленком — ст. 5. **І. М.** Вржання зо Львова — ст. 10. **І. Л.** Свіжі могили — ст. 12. **В. С.** З життя й політики — ст. 13. **O b s e r v a t o r**. З міжнароднього життя — ст. 16. **З преси** — ст. 20. **З широкого світу** — ст. 21. **Х р о н і к а**: З Великої України — ст. 23. **З укр. життя** — ст. 25. **Газетні звістки** — ст. 27. **З життя укр. еміграції** — У Франції — ст. 27. В Польщі — ст. 28. В Чехії — ст. 29. **З газет** — ст. 30. **Бібліографія** — ст. 31.

Українське Греко-Католицьке Брацтво

повідомляє, що його зібрання відбудеться дня 10 листопада 1929 р. о 5 годині пополудні під адресою Rue Las-Cases метро норд зюд Сольферіно.

Порядок дня: Пан Отець Кене докладе про справу українського греко-католицького священика і церкви.

Голова (*Полісадів*) Секретар (*Ридліцький*)

Перші повакаційні сходи́ни (по феріях)

Пластового Курія ім. Гол. От. С. В. Петлюри в Парижі

відбудуться в неділю 10. падолиста 1929. р. о год. 2-гій по полудні в помешкані на 42, рю Данфер-Рошєро, Париж-5.

С К О Б !

За курінь: *Попович*.

Всі українські діти в Парижі повинні належати до курія.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau; Paris V.
Поштова адреса: «Le Trident» («Tryzoub»). Boîte post. № 15. Paris XIII.
(дійсна лише до 31. XII. 1929 р., а з 1. I. 1930 р. — посилати безпосередне на повищу адресу редакції й адміністрації). Для переказів: «Le Trident», chèque post. de Paris 898.50.

Педагує — Комітет.

Адміністратор: **Іл. Косенко**.

Le Gérant: M-me Perdrizet.